



Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Frenchlaan 15 (Ieper, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020I82
September 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK



Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteur: Floortje Heirman

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /
De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:
Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert NV, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert NV.

Ruben Willaert NV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	8
1.1	Administratieve gegevens	8
1.2	Onderzoeksoopdracht.....	10
1.2.1	Doelstelling.....	10
1.2.2	Onderzoeksvragen	10
1.2.3	Juridische context	10
1.2.4	Randvoorwaarden	10
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	11
1.3	Werkwijze en strategie	12
1.3.1	Methode	12
1.3.2	Fysisch geografische situatie	12
1.3.3	Historische context en bekende archeologie.....	12
1.3.4	Archeologische indicatoren	12
1.3.5	Verstoringshistoriek.....	13
1.3.6	Introductie tot het projectgebied.....	14
1.3.6.1	Ruimtelijke situering.....	14
1.3.6.2	Geplande werken.....	15
1.4	Assessmentrapport.....	31
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	31
1.4.1.1	Landschappelijke situering	32
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	35
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	36
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	37
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis.....	38
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	38
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	42
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	48
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen.....	54
1.5	Synthese	58
2	Bibliografie.....	60



FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	9
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 9	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	14
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	15
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 met aanduiding van de bestaande kelder (Bron: Geopunt).	16
Figuur 6: Plan bestaande toestand (Bron: opdrachtgever).	17
Figuur 7: Locatie van de bestaande kelder (Bron: opdrachtgever).	18
Figuur 8: Doorsnede van de bestaande woning (Bron: opdrachtgever).	19
Figuur 9: Voorgevel bestaande toestand (Bron: Google Street View).	20
Figuur 10: Tuinzone bestaande toestand (Bron: opdrachtgever).	20
Figuur 11: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	22
Figuur 12: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	22
Figuur 13: Ontwerpplan nieuwe toestand (Bron: opdrachtgever).	23
Figuur 14: Funderings- en rioleringsplan (Bron: opdrachtgever).	24
Figuur 15: Gelijkvloers nieuwe toestand (Bron: opdrachtgever).	25
Figuur 16: Eerste verdieping nieuwe toestand (Bron: opdrachtgever).	26
Figuur 17: Tweede verdieping nieuwe toestand (Bron: opdrachtgever).	27
Figuur 18: Zolderplan nieuwe toestand (Bron: opdrachtgever).	28
Figuur 19: Doorsnede verharding (Bron: opdrachtgever).	29
Figuur 20: Doorsnede te verbouwen woning (Bron: opdrachtgever).	29
Figuur 21: Doorsnede ter hoogte van de nieuwe fundering (Bron: opdrachtgever).	30
Figuur 22: Doorsnede ter hoogte van de overdekte doorrit (Bron: opdrachtgever).	30
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	32
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	33
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	33



Figuur 26: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de profiellijn (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 27: Hoogteprofiel, N-Z (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	35
Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt)..	36
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (bron: Geopunt).	37
Figuur 31: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de gekende archeologische waarden (Bron: Geopunt).....	38
Figuur 32: Microtopografische kaart met aanduiding van het alluvium, het projectgebied is bij benadering aangeduid met een rode cirkel (Termote, 1990, fig.2).....	42
Figuur 33: Ieper tijdens de 11 ^{de} en 12 ^{de} eeuw (MUS, 1998, fig. 2). Het plangebied situeert zich in het noordoosten.....	43
Figuur 34: Ieper in de 13 ^{de} eeuw (MUS, 2010, 41).	45
Figuur 35: De stadsontwikkeling van Ieper in de 11 ^{de} -13 ^{de} eeuw (DEWILDE 2015, 6). Legende: 1. Ieperlee; 2. Vallei van de Ieperlee, aangeplempt in 13A; 3. Sint-Maartensmotte en neerhof, 11B; 4. Omwalling van de Sint-Martinus en Sint-Pietersparochie (11de-12de eeuw). Het plangebied (rood) situeert zich buiten de stadskern.	46
Figuur 36: Ieper en buitenwijken tijdens de 13 ^{de} eeuw (MUS, 1998, figuur 4).	47
Figuur 37: Projectgebied bij benadering weergegeven op het plan van Guillaume Du Thielt, 1383 (Bron: Stadsarchief Ieper).....	48
Figuur 38: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1670 (Bron: Stadsarchief Ieper).	49
Figuur 39: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1684-1689 (Bron: Stadsarchief Ieper).	50
Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	51
Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	51
Figuur 44: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).	52
Figuur 45: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, maart 1918 (Bron: Memory Maps 20-28NW-6-200318).	53
Figuur 46: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	54
Figuur 47: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1990 (Bron: Geopunt).....	55



Figuur 48: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	55
Figuur 49: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	56
Figuur 50: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).	56
Figuur 51: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	57



TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	8
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.	31

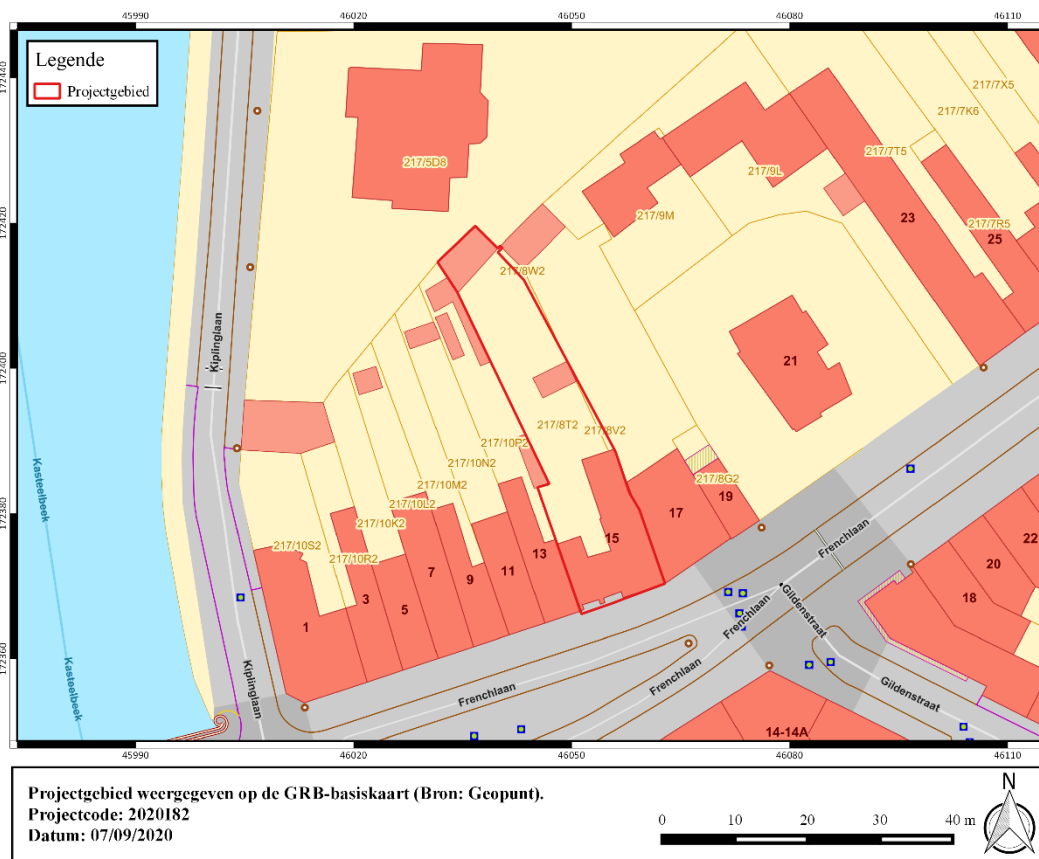


1 Resultaten van het bureauonderzoek

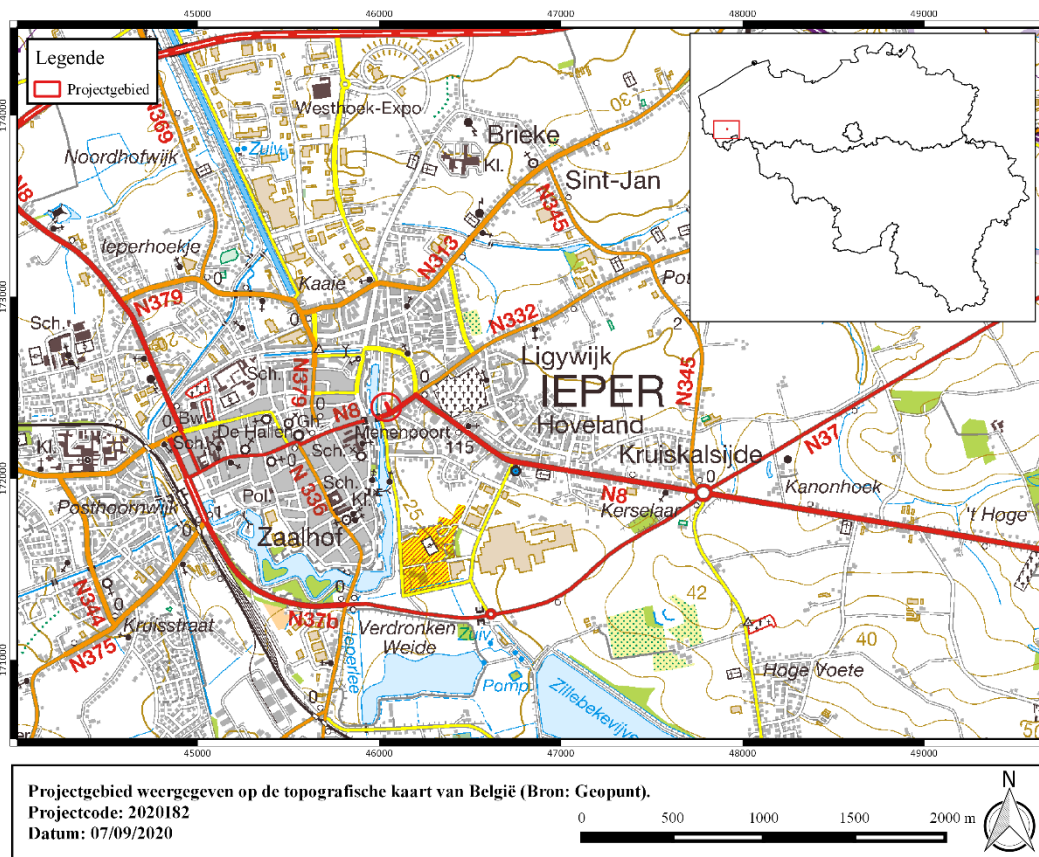
1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Ieper
	Deelgemeente	/
	Postcode	8900
	Adres	Frenchlaan 15 8900 Ieper
	Toponiem	Frenchlaan 15
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 46031$ $Y_{\min} = 172366$ $X_{\max} = 46062$ $Y_{\max} = 172419$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Ieper, Afdeling 2, Sectie A, nr's 217/8t2, 217/8v2 Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Wouter Van Goidsenhoven (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Floortje Heirman (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	



Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).



Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).



1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het onderzoeksterrein situeert zich binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Ieper. Het plangebied ligt noch in een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 545 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geopteerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.



1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Ieper Frenchlaan 15 werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).



1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen.

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstoring van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

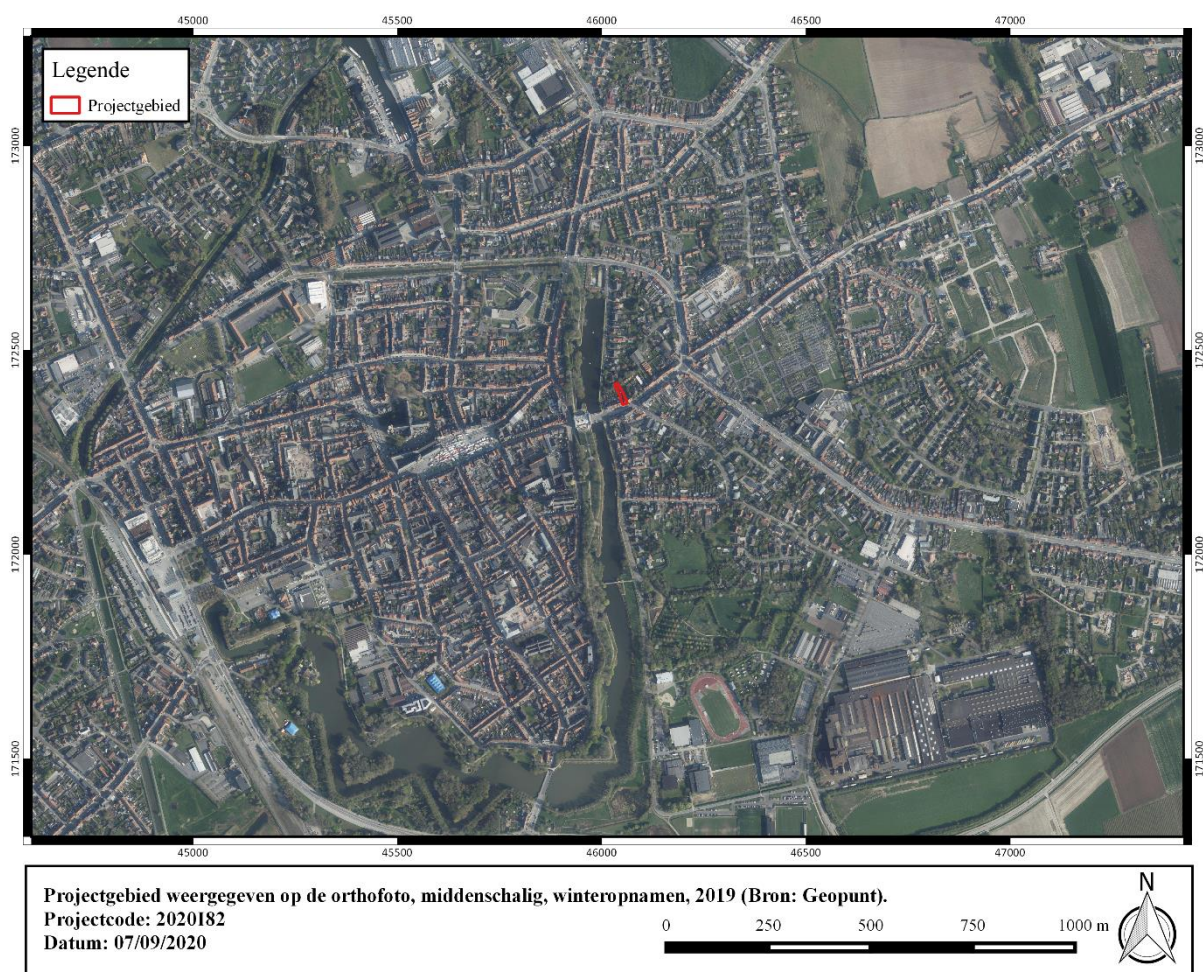


1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in Ieper, in de provincie West-Vlaanderen. Ieper grenst in het noorden aan Diksmuide; in het oosten aan Zonnebeke en Wervik; in het zuiden aan Heuvelland; en in het westen aan Poperinge.

De projectzone situeert zich aan de Frenchlaan, ter hoogte van huisnummer 15, vlakbij de Menenpoort, op zo'n 550 m ten oosten van de huidige stadskern. De zuidelijke grens sluit aan bij de Frenchlaan. De oppervlakte van het plangebied bedraagt 545 m² en omvat percelen 217/8t2 en 217/8v2 van afdeling 2, sectie A. Op ca. 50 m ten westen stroomt de Kasteelbeek.



Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

De oppervlakte van het plangebied bedraagt 545 m².

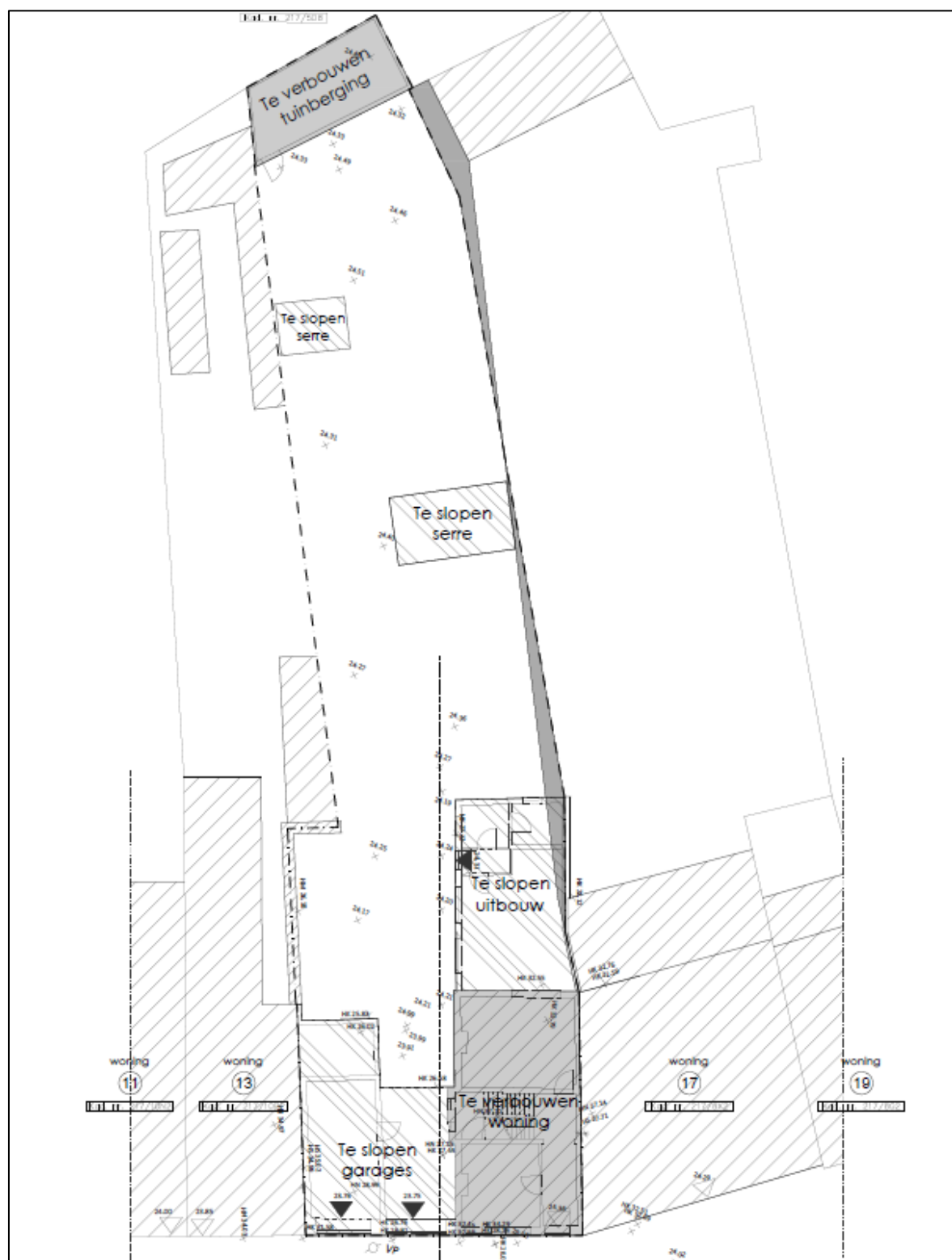
Op heden is ca. 220 m² bebouwd. Het betreft een tuinberging in het noorden, twee serres centraal en een woning en garages in het zuiden van het plangebied. Ter hoogte van de woning is een kelder aanwezig over een oppervlakte van 27 m² met een diepte van maximaal 2,5 m-mv. Daarnaast is ca. 30 m² ingenomen door een verhard paadje. Het overige gedeelte is in gebruik als groenzone.



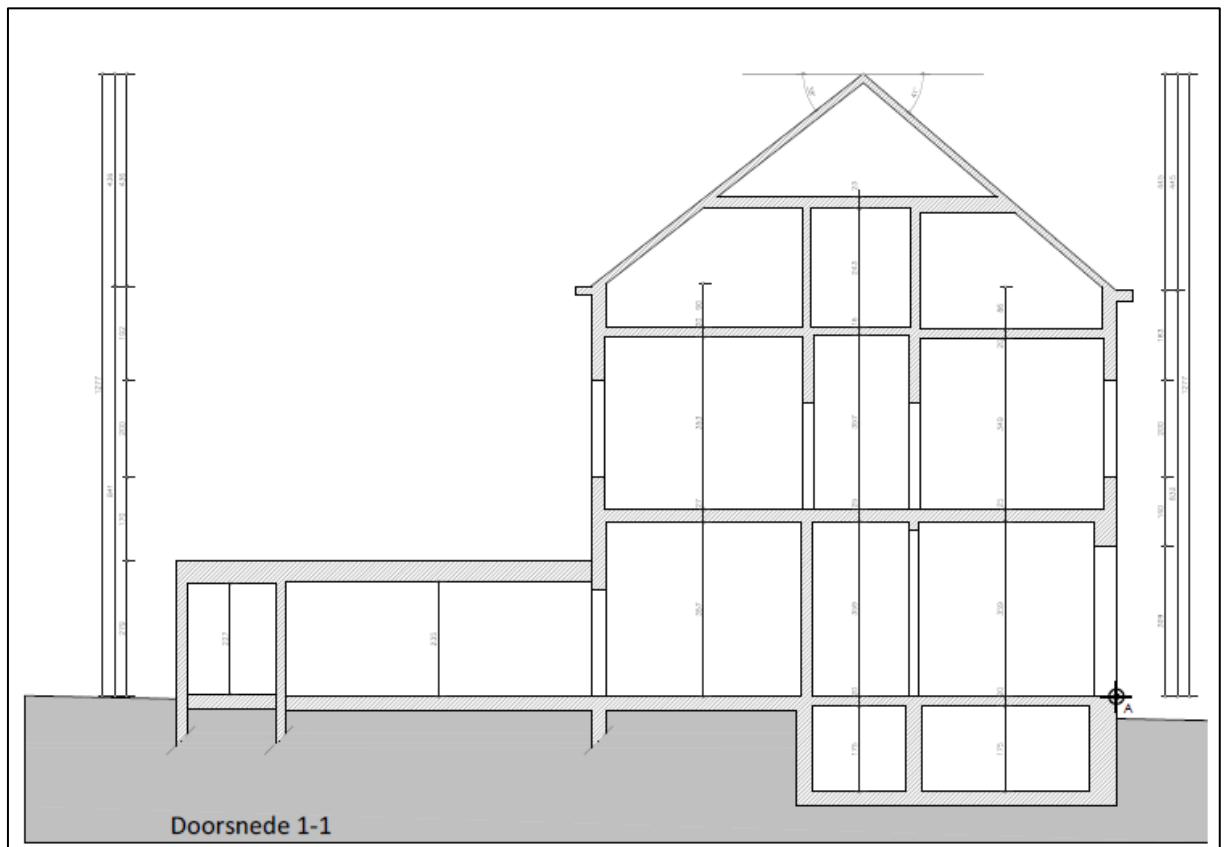
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).



Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 met aanduiding van de bestaande kelder (Bron: Geopunt).



Figuur 6: Plan bestaande toestand (Bron: opdrachtgever).



Figuur 8: Doorsnede van de bestaande woning (Bron: opdrachtgever).



Figuur 9: Voorgevel bestaande toestand (Bron: Google Street View).



Figuur 10: Tuinzone bestaande toestand (Bron: opdrachtgever).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de verbouwing en functiewijziging van de bestaande woning naar handelsruimte, appartementen en parking. Om dit te kunnen realiseren dient de bestaande serres, de garages en de uitbouw van de woning gesloopt te worden. De tuinberging en de woning zelf zullen verbouwd worden.

Het meest zuidoostelijke gebouw wordt verbouwd. De bestaande kelder en funderingen zullen behouden blijven. Deze verbouwing wordt uitgevoerd over een oppervlakte van ca. 60 m². Hier zal zich op het gelijkvloers een handelsruimte, kitchenette en berging bevinden. Aan deze te verbouwen zone zal een aan te bouwen achterbouw komen. Deze zal in gebruik genomen worden als handelsruimte op het gelijkvloers. Ten slotte zal ten westen van het te verbouwen hoofdvolume een nieuwbouw komen die dienst zal doen als inkom op het gelijkvloers. De totale oppervlakte voor deze nieuw te bouwen volumes bedraagt ca. 50 m². De eerste verdieping van het volledige gebouw heeft plaats voor twee appartementen die worden doorgetrokken tot de tweede verdieping en de zolder. Ten slotte is ten oosten van de bebouwing een nieuw te bouwen volume met overdekte doorrit gepland. De fundering is opgebouwd uit een vloerplaat en sleuffundering. De vloerplaat zal zich op een diepte van ca. 0,50 m-mv bevinden, de sleuffundering op ca. 1 m-mv.

Over een oppervlakte van ca. 400 m² zal nieuwe verharding aangelegd worden. Hiervan is ca. 90 m² voorzien voor parkeerplaatsen. Deze worden uitgewerkt in een waterdoorlatende honinggraadstructuur. 12 m² is voorzien voor een fietsenstalling, uitgewerkt in waterdoorlatende materialen. De oprit zal eveneens in waterdoorlatende verharde materialen uitgewerkt worden. Voor het terras ter hoogte van de nieuwe bebouwing worden niet-waterdoorlatende materialen gebruikt. De diepte van de verhardingen wordt berekend op ca. 0,35 m-mv.

Het overige gedeelte, ca. 40 m², is voorzien als groenzone.

Ter hoogte van de nieuwe volumes zullen tevens nieuwe riolering en putten aangelegd worden. In het zuidwesten zullen vier infiltratiemodules in waterdoorlatende prefabbeton uitgewerkt worden. De locatie van de riolering en de putten kan na uitvoering lichtjes wijzigen.

De geplande werken worden in het bestaande terreinprofiel ingewerkt.

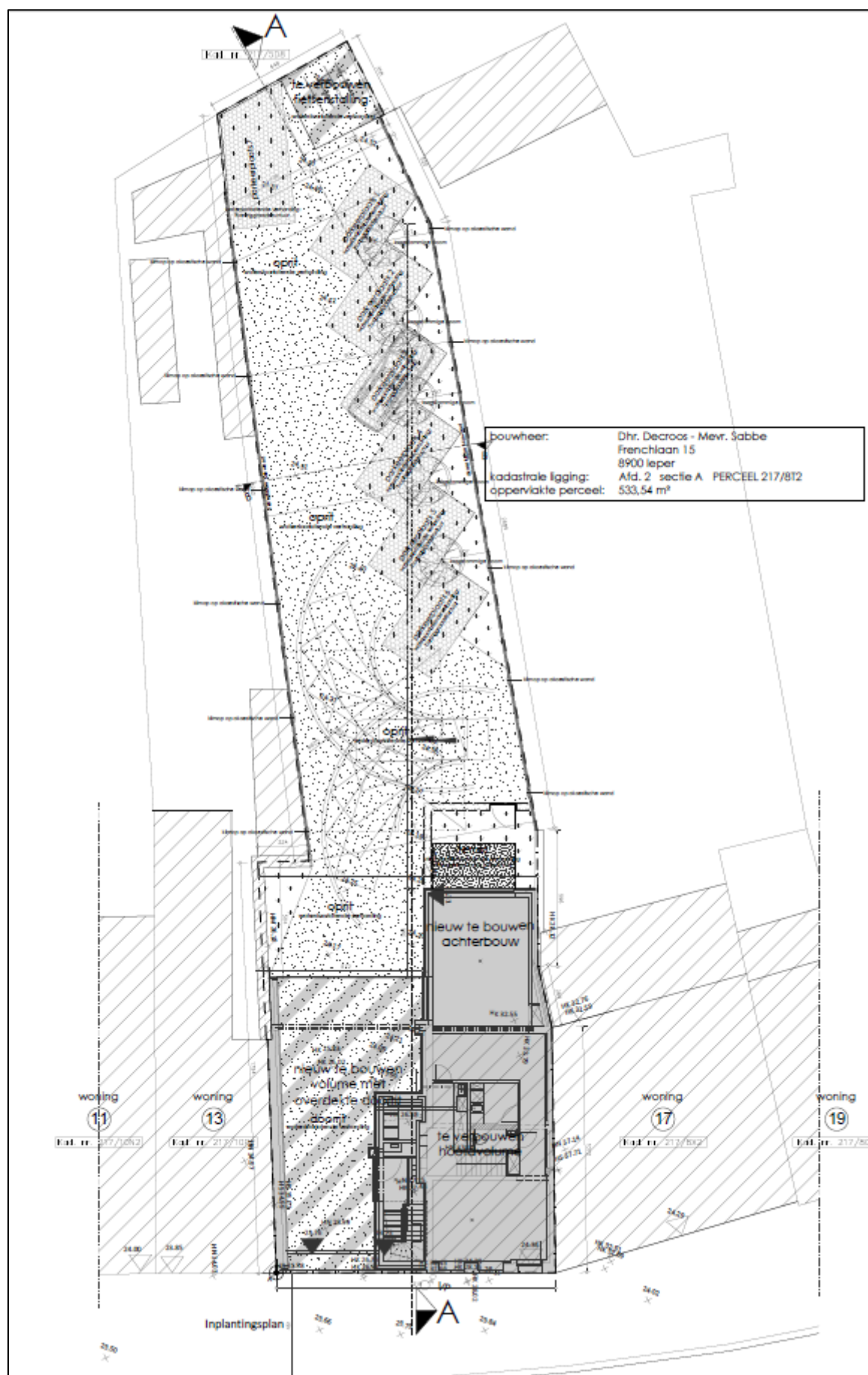


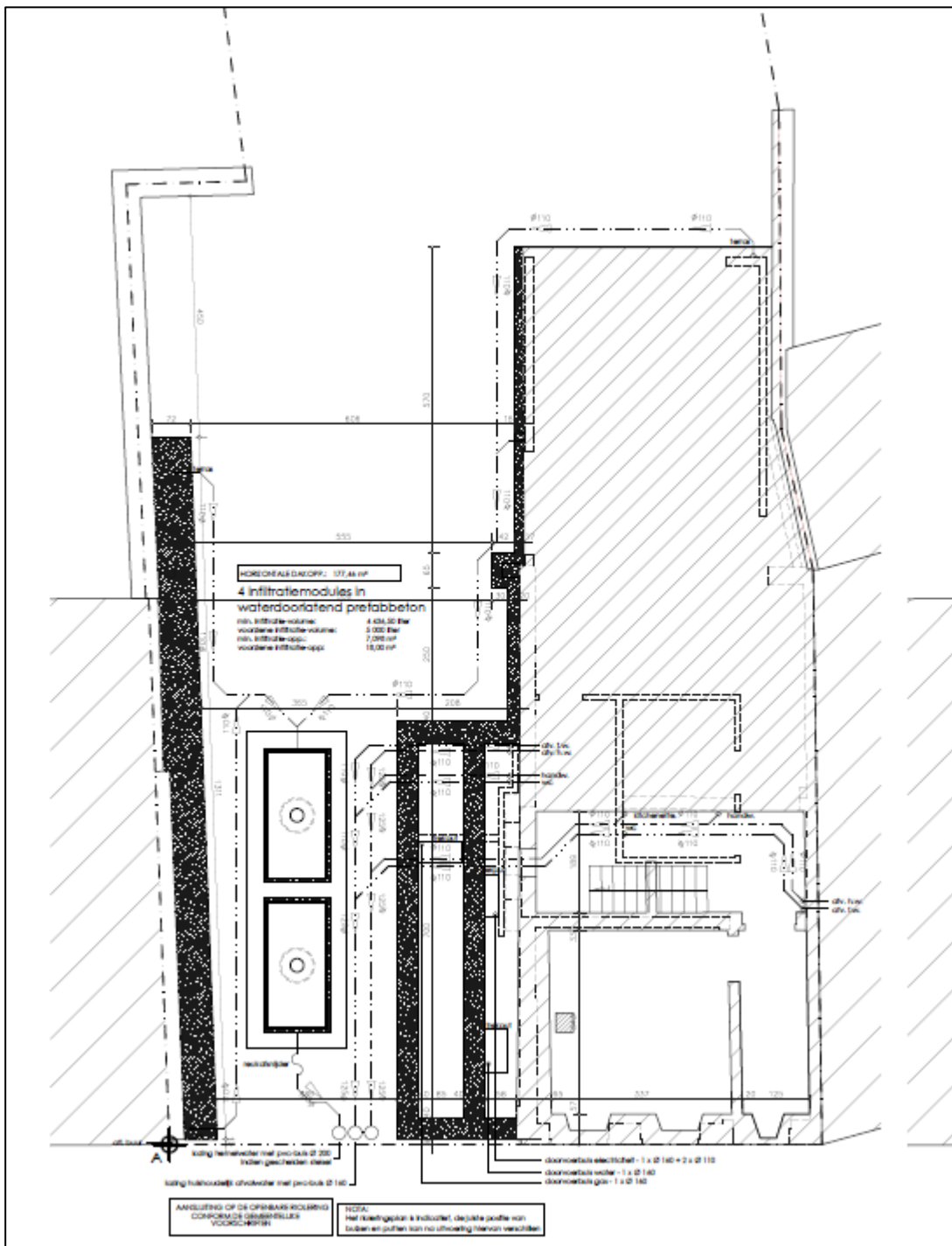


Figuur 11: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

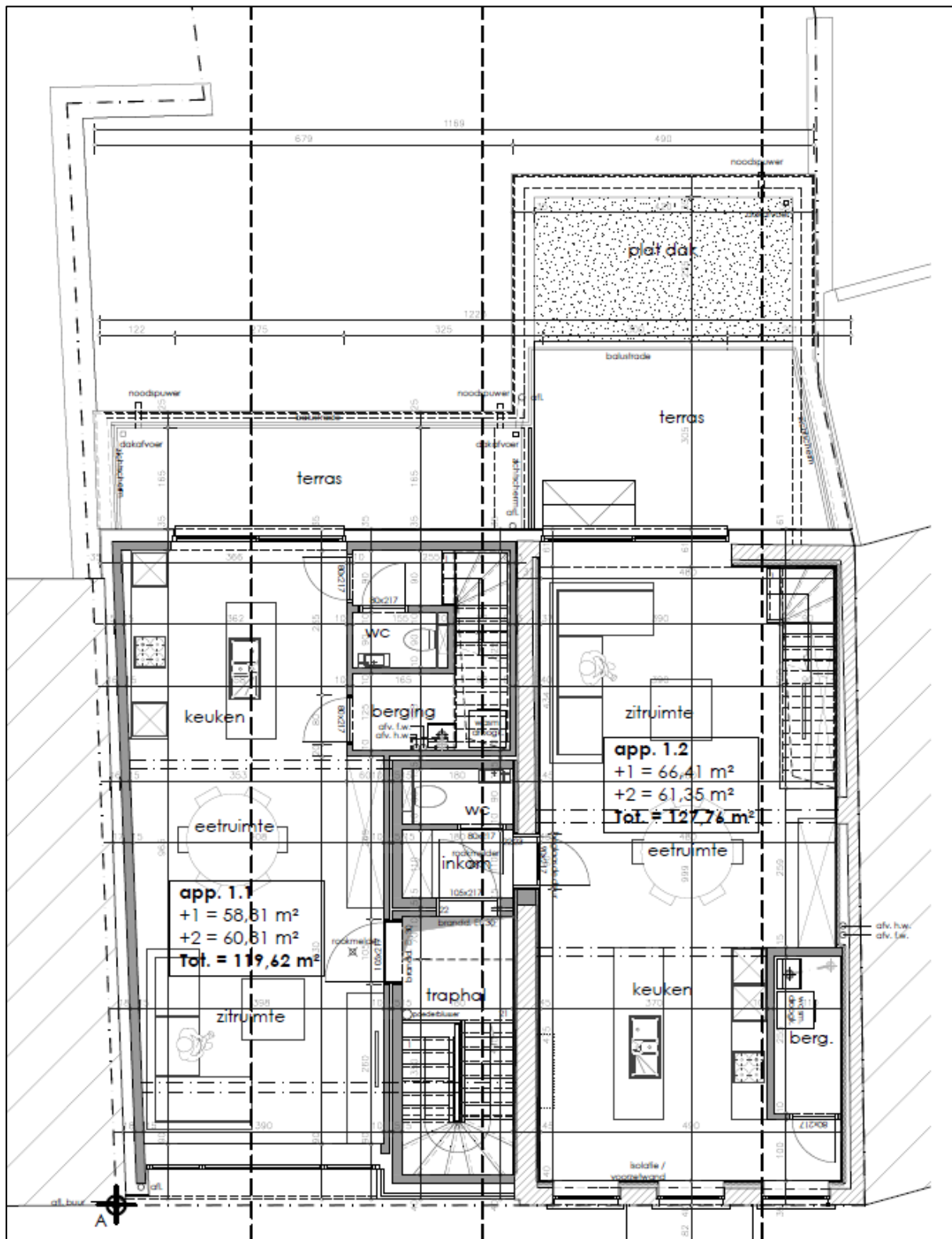


Figuur 12: Geplande werken weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

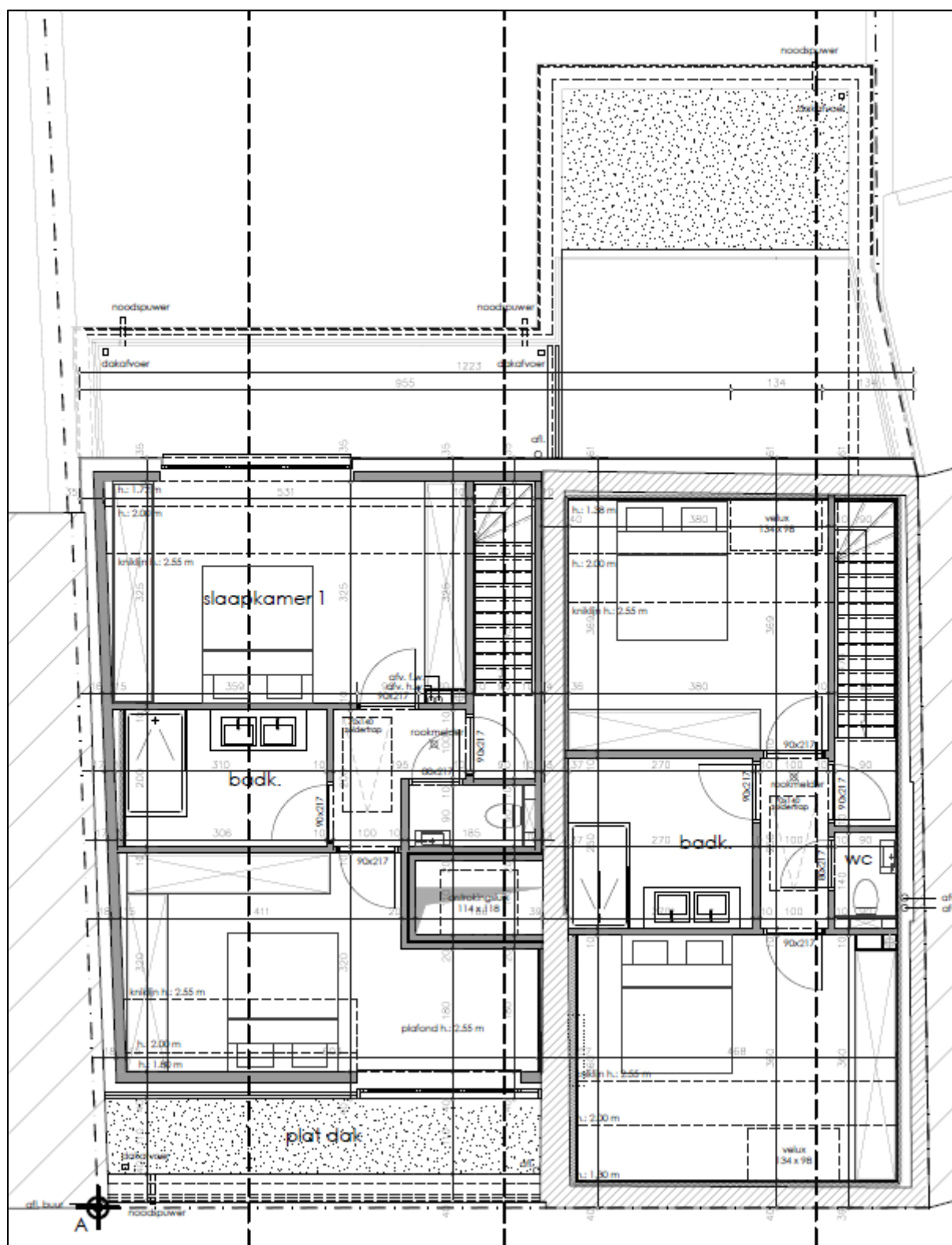




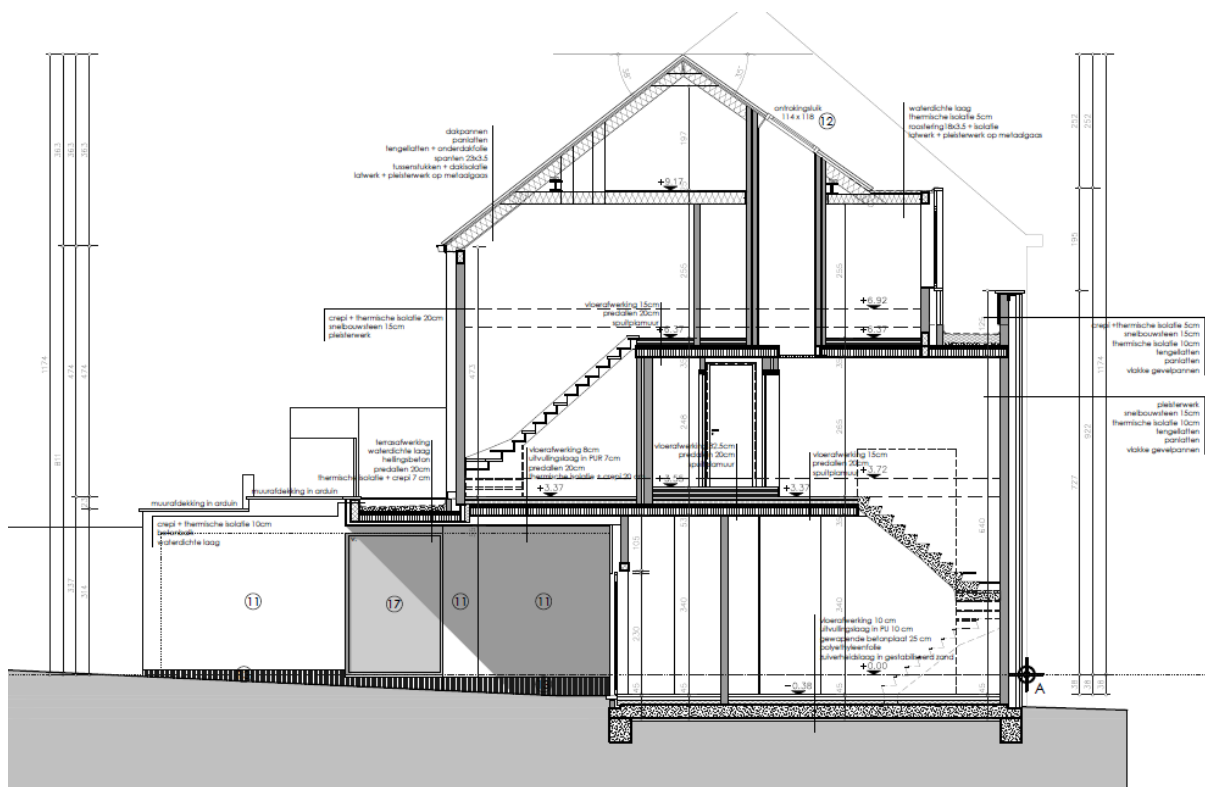
Figuur 14: Funderings- en rioleringsplan (Bron: opdrachtgever).



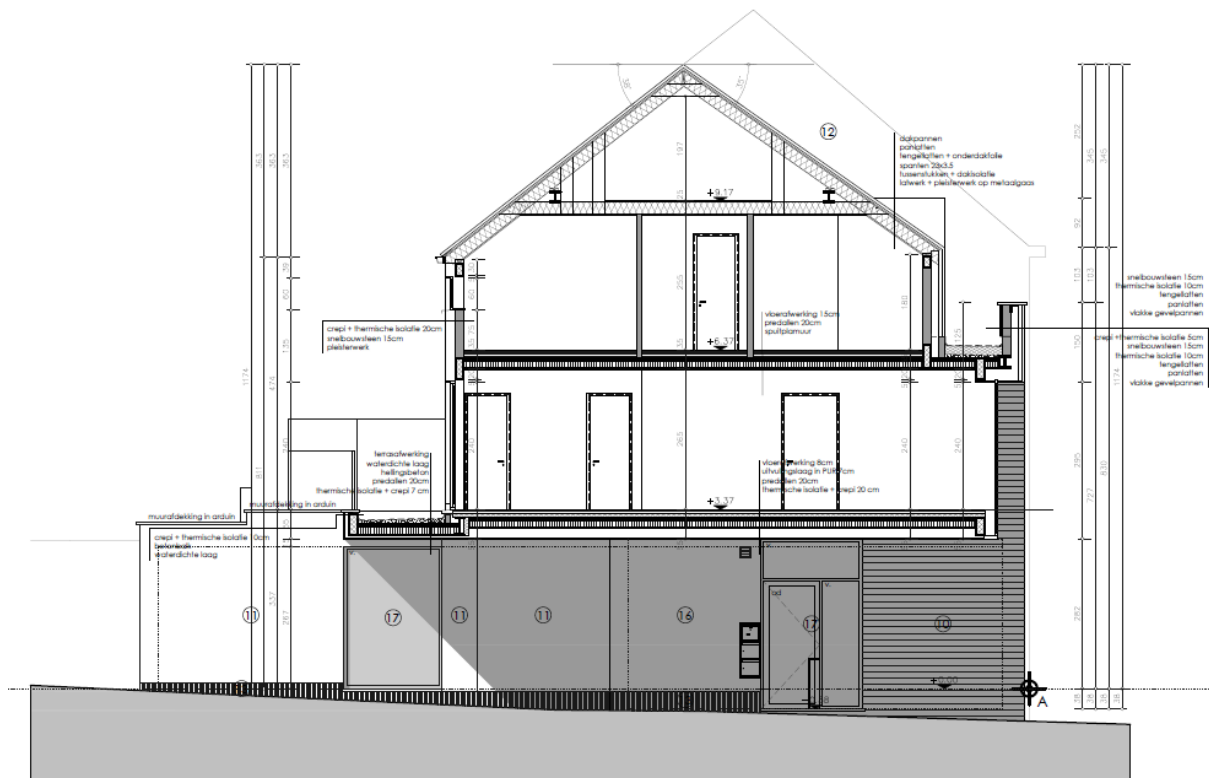
Figuur 16: Eerste verdieping nieuwe toestand (Bron: opdrachtgever).



Figuur 17: Tweede verdieping nieuwe toestand (Bron: opdrachtgever).



Figuur 21: Doorsnede ter hoogte van de nieuwe fundering (Bron: opdrachtgever).



Figuur 22: Doorsnede ter hoogte van de overdekte doornit (Bron: opdrachtgever).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Landschappelijke situering	Stedelijke gebieden en havengebieden
Tertiair	Lid van Aalbeke (Formatie van Kortrijk)
Quartair	Type 1
Bodemtypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	23.7 – 24.5 m +TAW
Hydrografie	IJzerbekken (deelbekken: Ieper-Ambacht) Waterlopen: Kasteelbeek, Ieperlee, Bellewaerdebeek



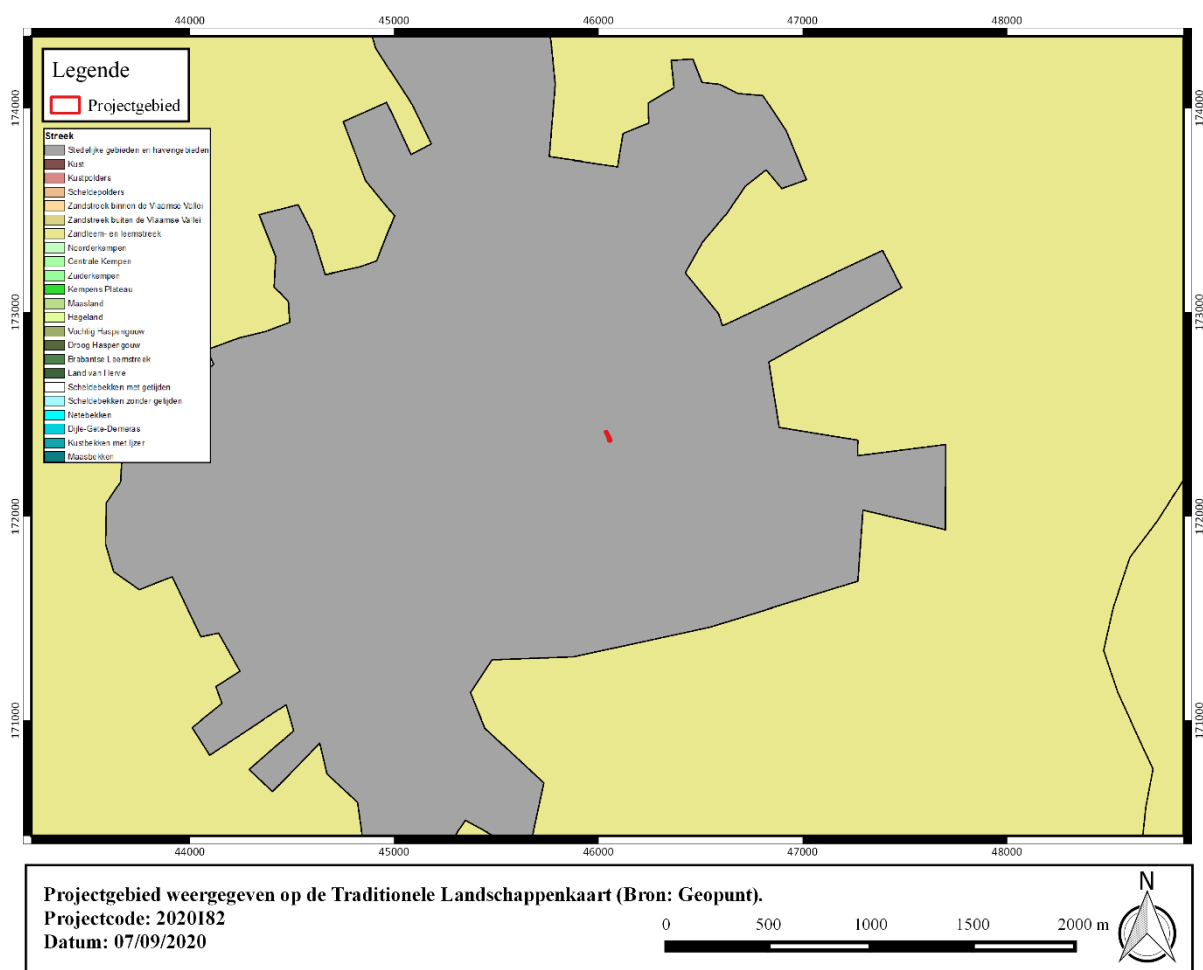
1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het plangebied is gelegen binnen stedelijke gebieden en havengebieden.

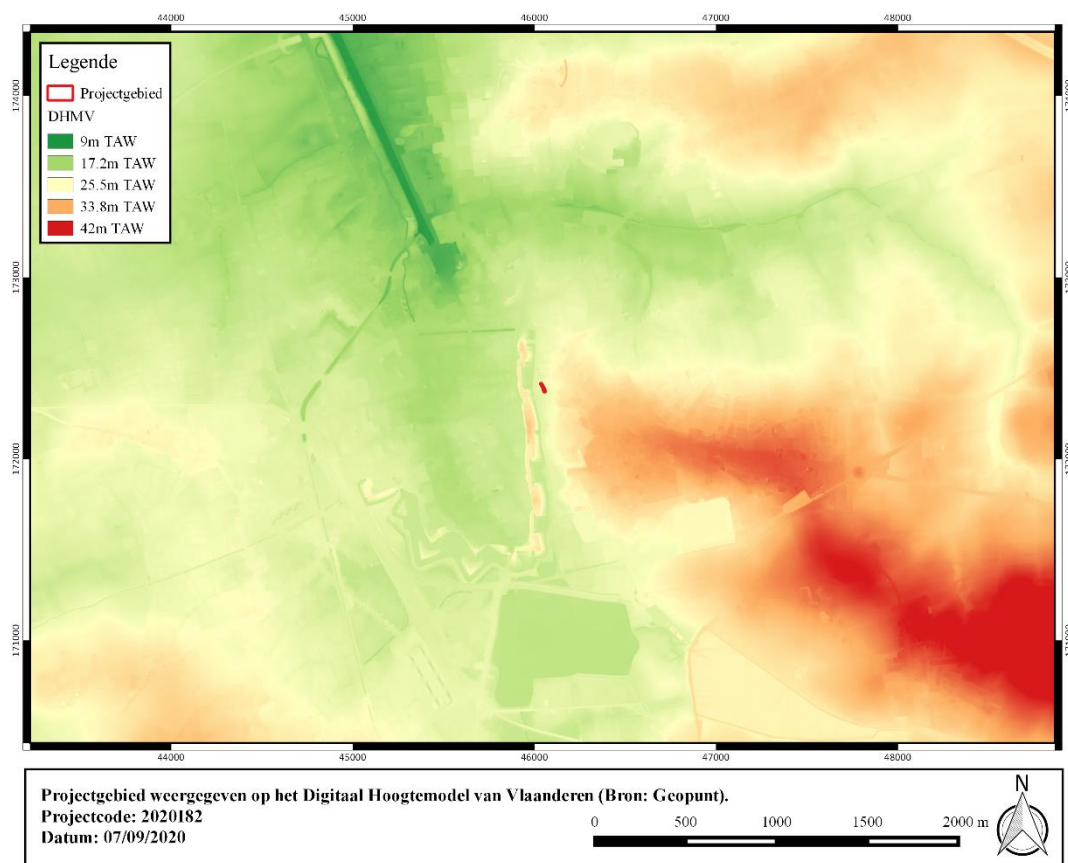
Ieper is gelegen ten noorden van de West-Vlaamse heuvels. Deze heuvelrij van de Vidaigneberg, Rodeberg, Scherpenberg en Monteborg-Kemmelberg vormt de natuurlijke waterscheidingslijn tussen het IJzerbekken in het noorden en het Leiebekken in het zuiden. Het landschap ten noorden van deze heuvelrij wordt gekenmerkt door steile hellingen met zuidwest-noordoost georiënteerde beekvalleien en een overgangszone naar het laagland van Poperinge en Ieper. Ten noordoosten van Ieper is duidelijk de vallei van de Bellewaerdebeek waar te nemen. Deze loopt in het westen uit in de brede vallei van de Ieperlee, thans het kanaal Ieper-IJzer.

Het plangebied is gelegen op de overgang van een westelijke uitloper van de Midden-West-Vlaamse heuvelrug richting het alluvium van de Bellewaerdebeek en de Ieperlee. Het microreliëf varieert tussen 23.7 en 24.5 m +TAW, het terrein helt af richting het zuiden.

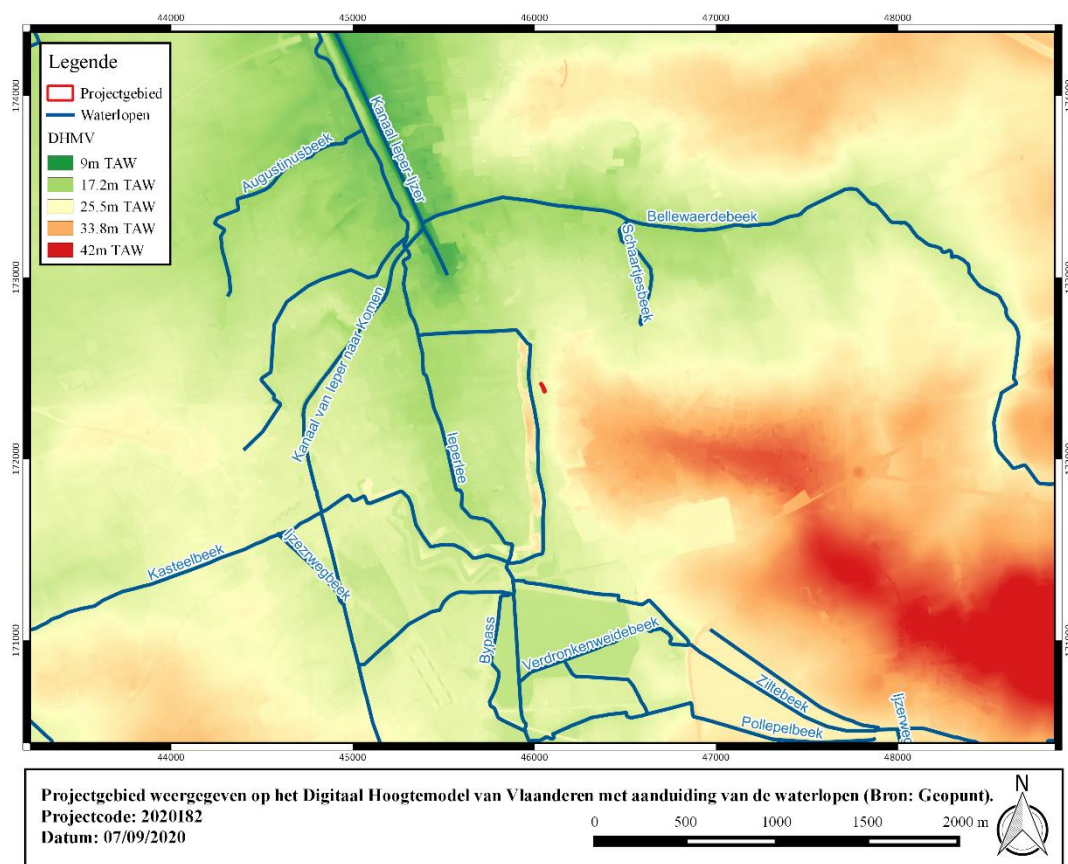
Hydrografisch gezien is het plangebied gelegen binnen het IJzerbekken met deelbekken Ieper-Ambacht. Op ca. 50 m ten westen stroomt de Kasteelbeek, op zo'n 600 m ten westen de Ieperlee en op ongeveer 1 km ten noorden de Bellewaerdebeek.



Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

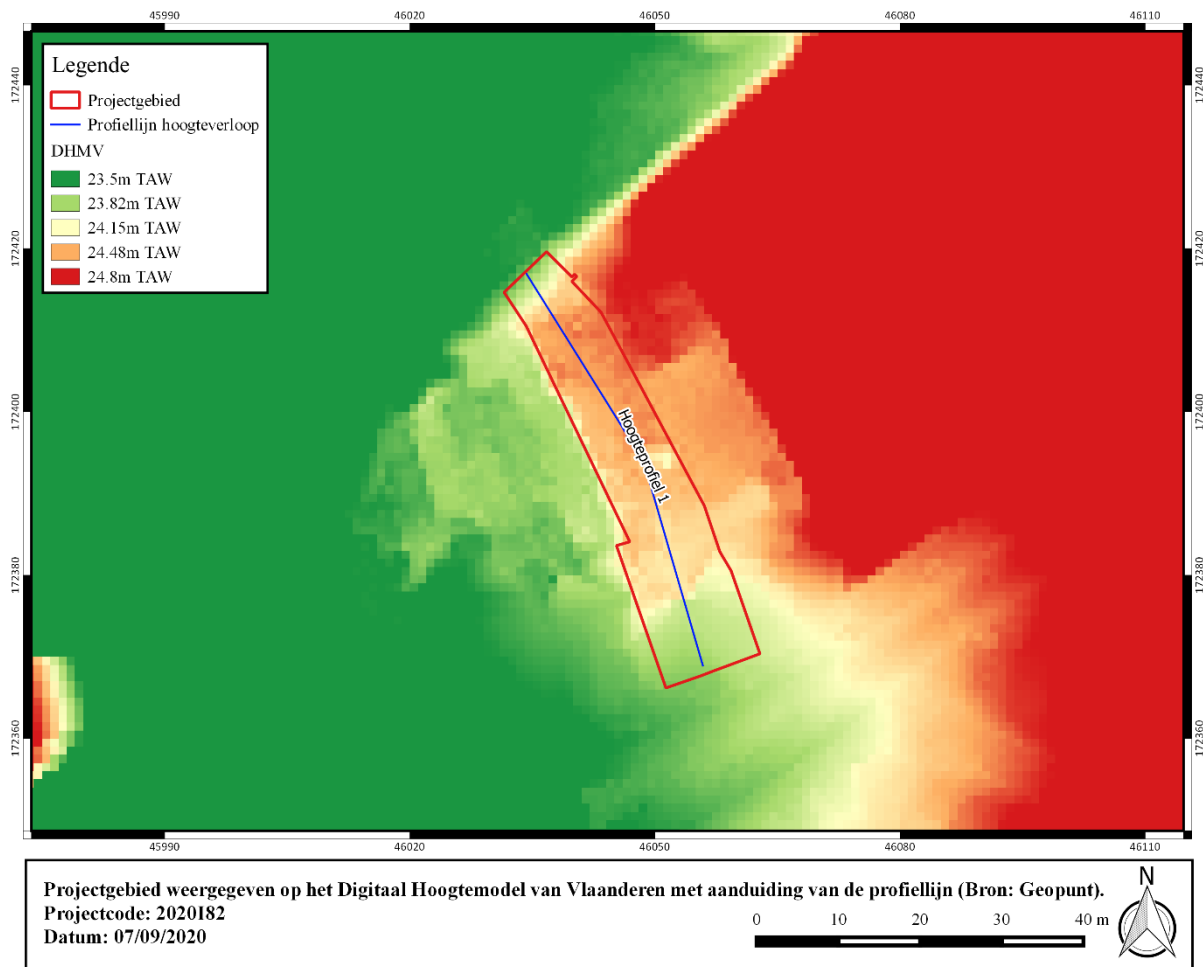


Figuur 24: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

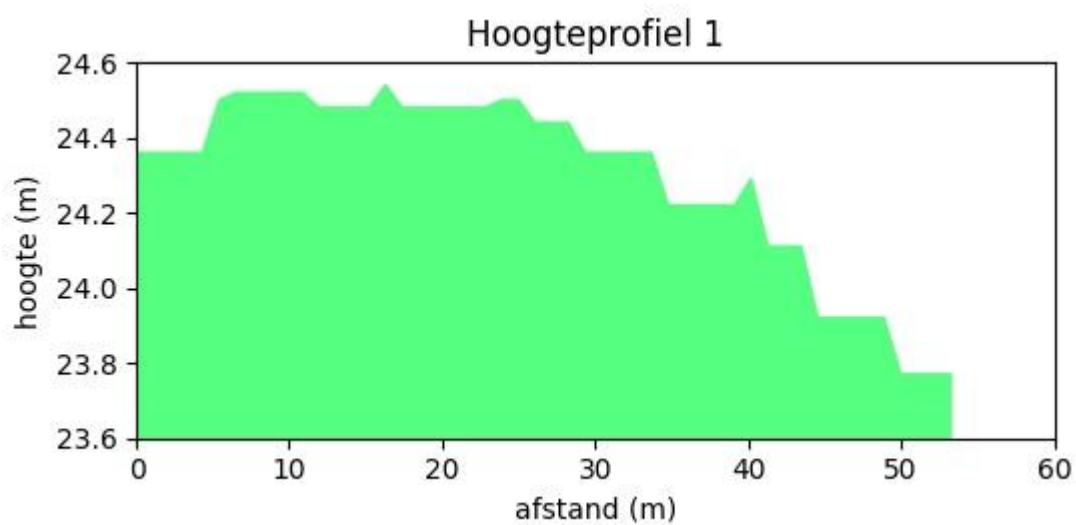


Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).





Figuur 26: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de profiellijn (Bron: Geopunt).

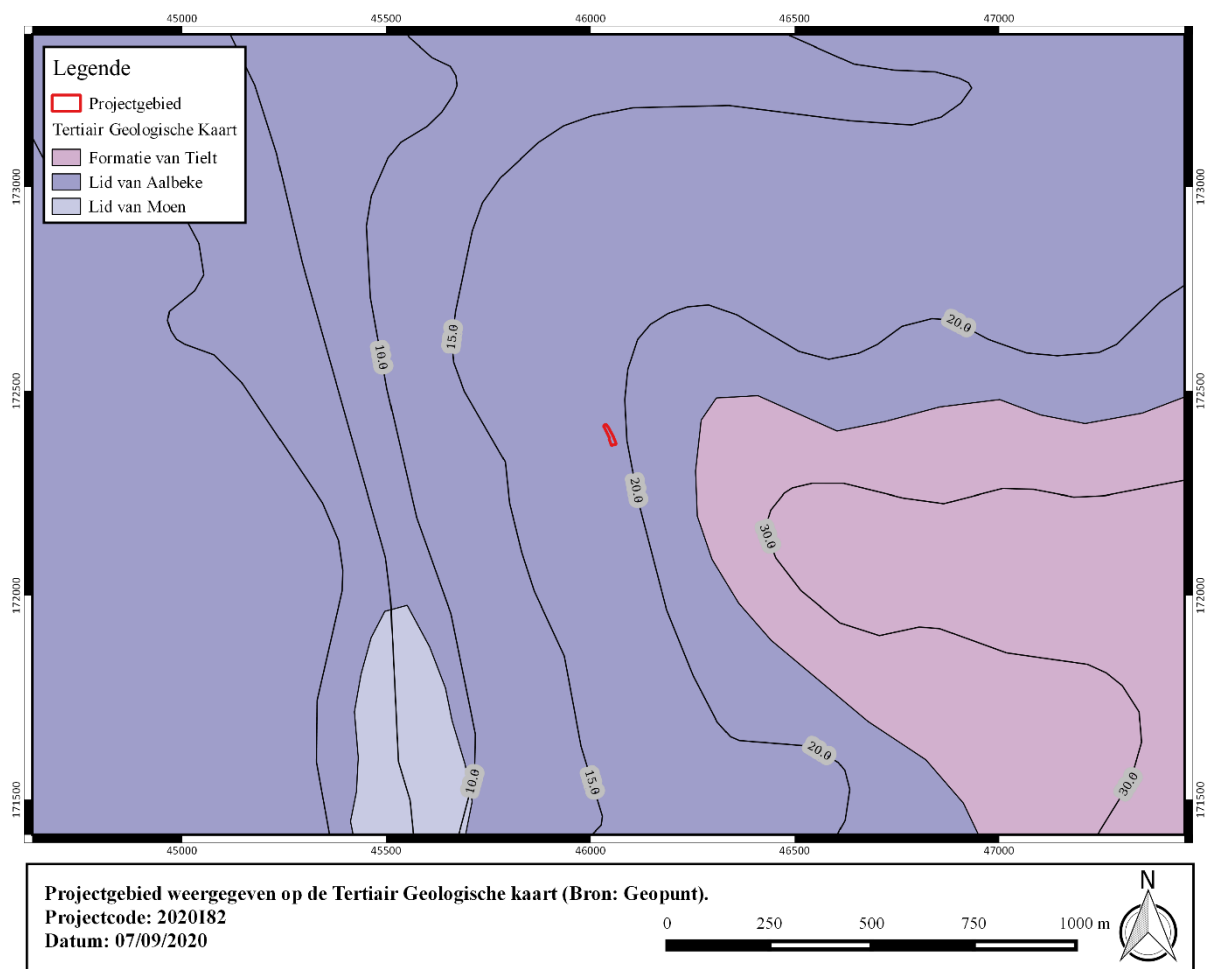


Figuur 27: Hoogteprofiel, N-Z (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Aalbeke (Formatie van Kortrijk). Deze formatie bestaat hoofdzakelijk uit mariene kleiige sedimenten, die weinig macrofossielen bevatten en is de eerste afgezette formatie van het Vroeg-Eoceen (54,8 Ma – 49,0 Ma). Over het algemeen worden de afzettingen siltiger of zandiger (ondieper afzettingsmilieu) naar het zuidoosten toe en homogeen kleiiger naar het noorden en noordoosten toe (dieper afzettingsmilieu). De Formatie van Kortrijk wordt ingedeeld in vier leden; van onder naar boven: het Lid van Mont-Héribu, het Lid van Saint-Maur, het Lid van Moen en het Lid van Aalbeke. Het Lid van Mont-Héribu rust op de Groep van Landen.

Het Lid van Aalbeke is een fijnsiltige homogene klei, afgezet in een rustig open-shelf milieu. Het manifesteert zich vaak als een grijze plastische klei die soms fossielen, zandsteenconcreties en laagjes grijs zand bevat. Deze klei wordt uitgebaat voor vervaardiging van bakstenen, dakpannen en siertegels.

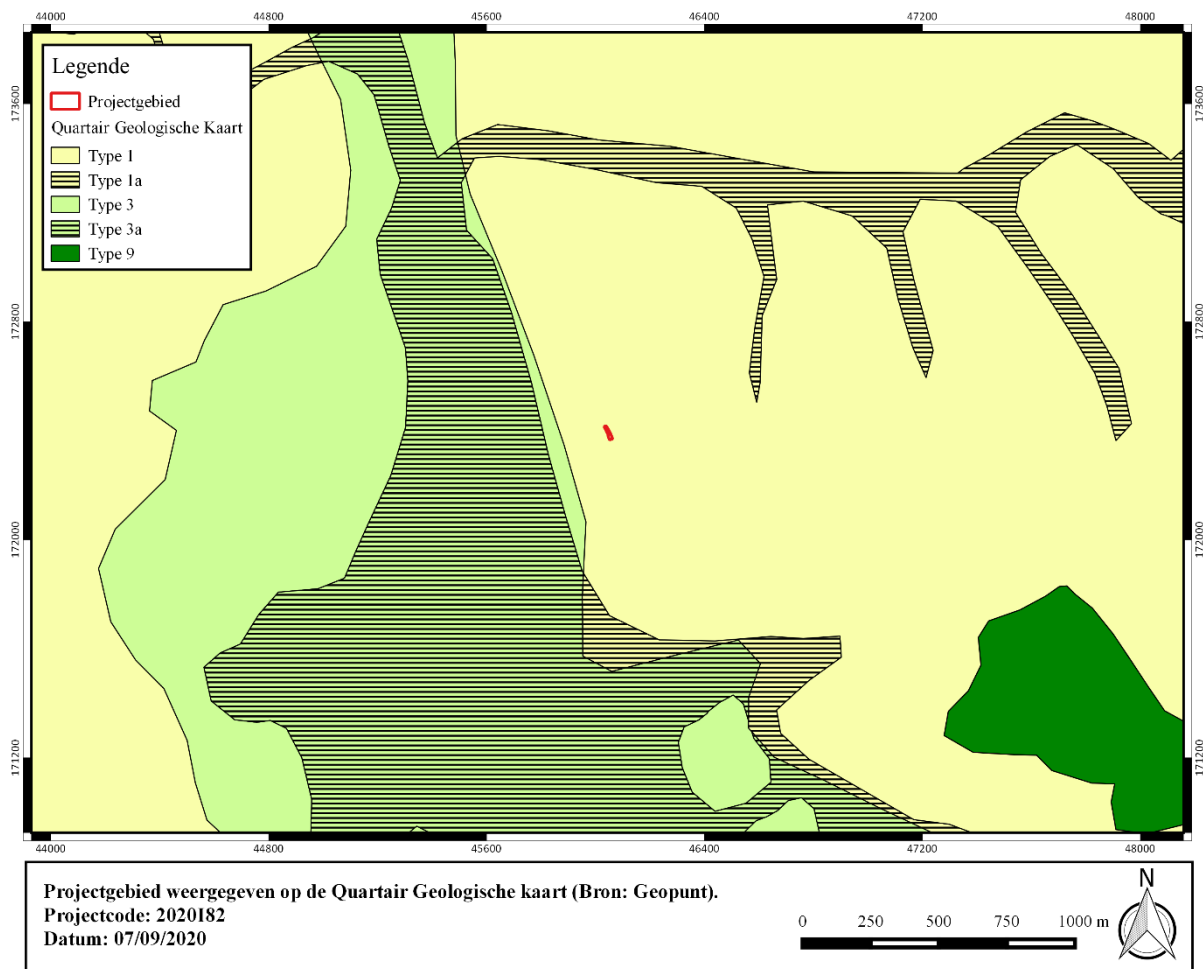


Figuur 28: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).



1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

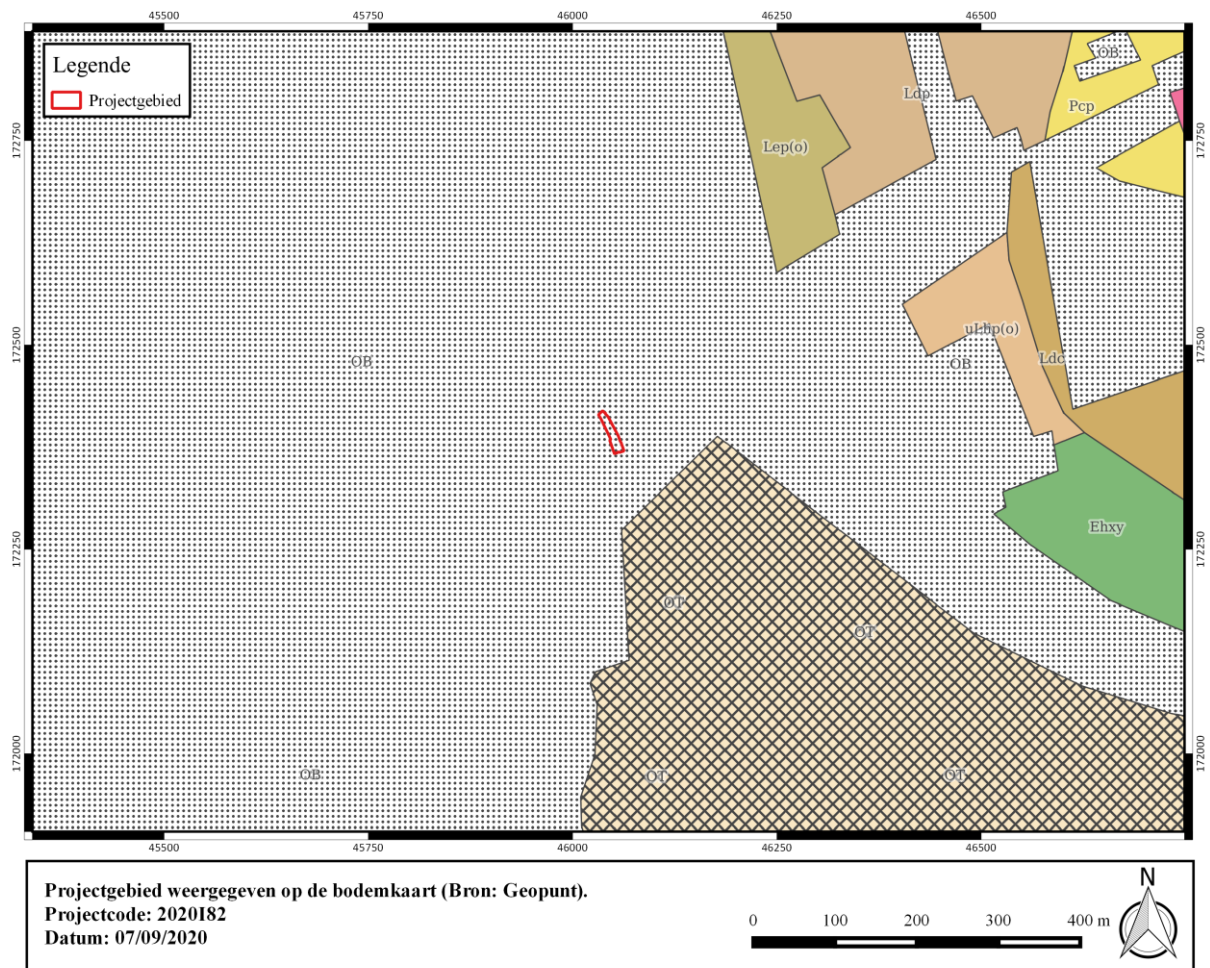
Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellsingsafzettingen van het Quartair bevatten.



Figuur 29: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.



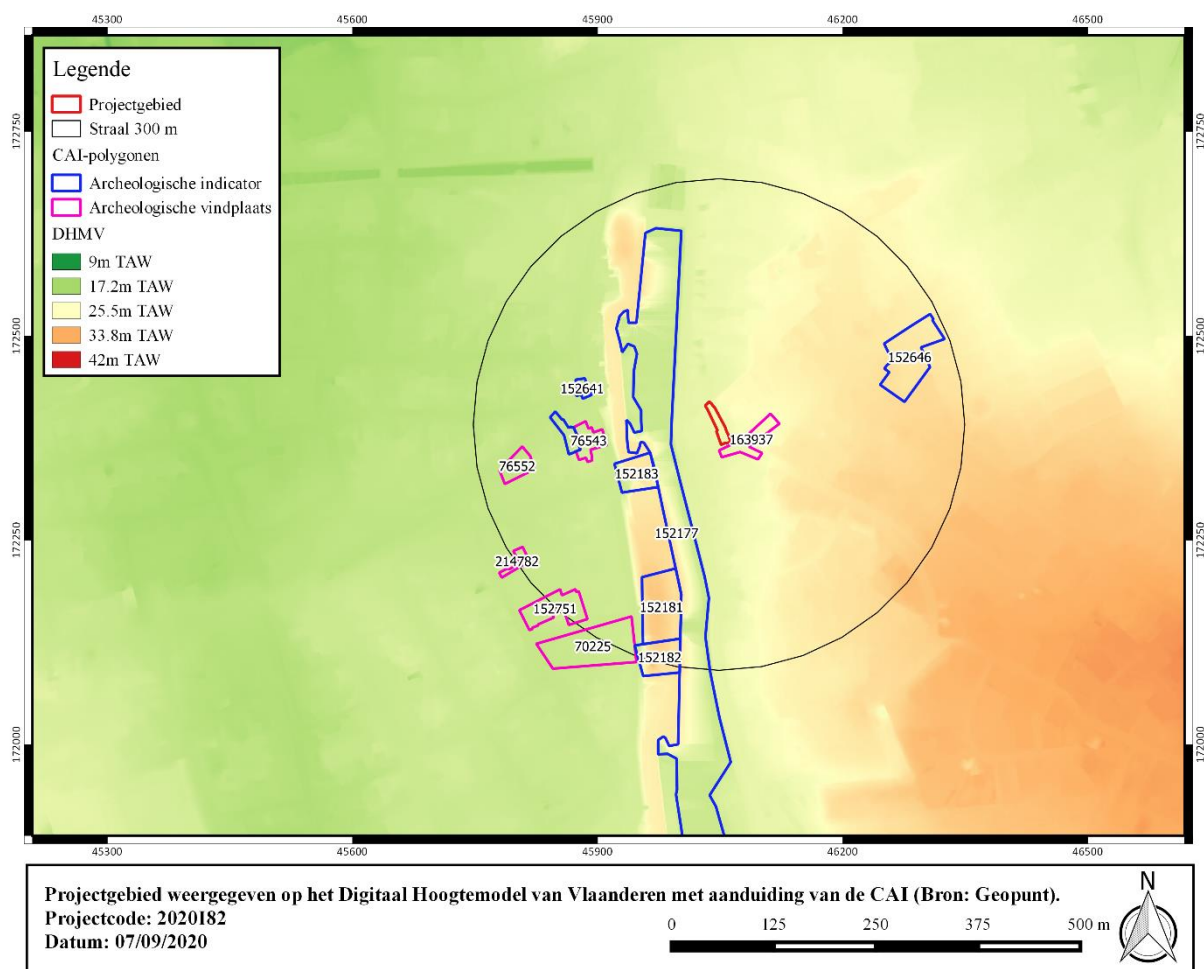
Figuur 30: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (bron: Geopunt).



1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied werden bij vlakdekkend onderzoek in 2012 reeds resten van de Vaubanversterking onderzocht. Hierbij werden ook stoffelijke resten van paarden aangesneden die naar alle waarschijnlijkheid dateren uit WOI. Waarnemingen bij onderzoek ten westen van het projectgebied, binnen de historische stadskern van Ieper, betreffen hoofdzakelijk laatmiddeleeuwse resten van bewoning en andere infrastructuur. Vanwege de belangrijke positie die de stad innam tijdens WOI moet eveneens rekening gehouden worden met de aanwezigheid van militair erfgoed.



Figuur 31: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen met aanduiding van de gekende archeologische waarden (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70225	Opgraving (1971-1972), vooronderzoek met ingreep in de bodem (2000) Volle middeleeuwen: van de romaanse kruiskerk uit het midden van de 12de eeuw kon het grondplan opgetekend worden: driebeukig met 5 traveeën, transept en vlakgesloten koor. Fragmenten van roodbruine tegels en glasramen werden aangetroffen. In de oudste romaanse kruiskerk werd later een paradijspoort uitgewerkt. De derde travee, die gefundeerd is op baksteen, laat de uitbouw van een hallenkerk veronderstellen in de 15de eeuw. De 14de eeuwse constructie
-------	---

	werd in de 16de eeuw vervangen door een ander grondplan, het opeenvolgend grondplan van deze kapel blijft onduidelijk, wel werd er in de eerste travee zuid van het schip de afgehouwden dorpel van een paradijspoortje uit 1412 blootgelegd. Bron: Devliegheer, L. 1972: De romaanse Sint-Jakobskerk te Ieper, Archeologie 1972.2, 78. Dewilde, M. & Constandt, H. 2000: De Sint-Jacobskerk te Ieper (W.-Vl.), Archaeologia Mediaevalis 23, 56.
76543	Controle van werken (1996); NK: 15 m Late middeleeuwen: 13^{de} eeuwse gracht die rond de Sint-Martinusparochie was aangelegd, resten van een bakstenen constructie en een tonwaterput uit de 14^{de} eeuw, overblijfselen van een huis met beerput, leerlooierskuipen. Bron: Dewilde M. en Mus O. 1997: Archeologische vondsten in de Kauwekijnstraat te Ieper. Aanknopingspunten voor haar vroegste geschiedenis, in Archaeologia Mediaevalis, 13-14-15/03/1997, p. 57-58.
76552	Opgraving (2001); NK: 15 m Volle middeleeuwen: kuilen, overwegend haaks op of evenwijdig aan de Grote Markt, met ceramiek en bot. Late middeleeuwen: hospitaal met constructies uit houtbouw, ijzerzandsteen en bakstenen. Bron: Haneca, K., Dewilde, M., Eryvynck, A., Boeren, I., Beeckman, H., Goetghebeur, P. & Wyffels, F. 2009: De 'houten eeuw' van een Vlaamse stad. Archeologisch en dendrochronologisch onderzoek in Ieper (prov. West-Vlaanderen), Relicta. Archeologie, Monumenten- & Landschapsonderzoek in Vlaanderen 4, 99-133.
152751	Opgraving (2000) Late middeleeuwen: 2 ijzerzandstenen gebouwen (gaan minstens terug tot de 2^{de} helft van de 12^{de} eeuw), bakstenen constructie (vanaf midden 13^{de} eeuw), 4 houten constructies waaronder 2 houten woonstalhuizen, bakstenen ommuring. Later werd het terrein benut om een groot bakstenen gebouw op te trekken, waaraan tal van beerputten, waterputten en gemetste rioleringen verbonden waren. Bron: Haneca, K., Dewilde, M., Eryvynck, A., Boeren, I., Beeckman, H., Goetghebeur, P. & Wyffels, F. 2009: De 'houten eeuw' van een Vlaamse stad. Archeologisch en dendrochronologisch onderzoek in Ieper (prov. West-Vlaanderen), Relicta. Archeologie, Monumenten- & Landschapsonderzoek in Vlaanderen 4, 99-133.
163937	Opgraving (2012); NK: 15 m



	17de eeuw: muurresten die kunnen toegeschreven worden aan de Vauban versterking. 20ste eeuw: paardenskeletten en bomkrater, beiden in verband te brengen met WO I. Bron: Verdegem S., Vervoort R., Tombeur L., De Smaele B., 2013. Resten van vesten te Ieper (Maarschalk Frenchlaan, Rudyard Kiplinglaan, Gildenstraat), Adede Archeologische Rapporten 32, Gent.
214782	Opgraving (2014) Volle middeleeuwen: gracht, greppels, kuilen, ophogingslagen met mogelijke aanwijzingen voor een rechthoekig gebouwplattegrond, mestkuilen. Pollenonderzoek wijst op een natte omgeving met aanwijzingen voor veeteelt in de nabije omgeving. Late middeleeuwen: bakstenen structuren, vloerniveaus, mogelijke haardplaats, houten tonput, beerput. Nieuwe tijd: beerput gevuld met materiaal van 15de tot 17de eeuw. Deze grote beerput is mogelijk in verband te brengen met een gemeenschappelijk gebruik. Nieuwste tijd: resten van bakstenen huisjes die vermoedelijk bleven staan tot WO I Bron: Claus A., Terryn, Vanoverbeke R. 2016: Archeologische opgraving Ieper, Sint-Jacopsstraat, Vort'n Vis, BAAC Vlaanderen Rapport 363, Gent.

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

152177	Historisch onderzoek; NK: 15 m 17de eeuw: verdedigingsgracht. Bron: Gils R., 2010. De Wellingtonbarrière en de vesting Menen, Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen 74, Kortrijk.
152181	Historisch onderzoek; NK: 15 m 17^{de} eeuw: 5 kazematten. Bron: Gils R. 2010, De Wellingtonbarrière en de vesting Menen, Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen 74, Kortrijk.
152182	Historisch onderzoek; NK: 15 m



	16^{de} eeuw: ijskelder die dubbelwandig gemetseld is voor een betere isolatie. Tijdens de winter werd de ruimte gevuld met ijs uit de grachten. Bovenop het ijs kwam een laag stro als isolatie. Bron: Stubbe L. 2003, Vesting Ieper, wandeling in een historisch landschap, Ieper.
152183	Historisch onderzoek; NK: 15 m Nieuwe tijd: stadspoort. Vroeger had deze poort de naam Hangwaertpoort of Antwerpenpoort, vanaf de vroege 19de eeuw de Menenpoort. Werde gesloopt in 1862. In 1927 werd de Memorial tot he Missing ingehuldigd. Bron: Gils R., 2010. De Wellingtonbarrière en de vesting Menen, Archeologische en historische monografieën Zuid-West-Vlaanderen 74, Kortrijk.
152641	Historisch onderzoek; NK: 150 m Late middeleeuwen: stadspoort (Torhoutpoort). Bron: Mus, O. 1998: L'évolution de la ville d'Ypres depuis l'origine jusqu'à 1400 In: Dewilde, M., Eryvynck, A. & Wielemans, A. (eds.), Ypres and the medieval cloth industry in Flanders, 43-56.
152646	Historisch onderzoek; NK: 250 m Late middeleeuwen: begijnhof Sint-Thomas. Bron: Mus O., 1998. L'évolution de la ville d'Ypres depuis l'origine jusqu'à 1400 In: Dewilde, M., Eryvynck, A. & Wielemans, A. (eds.), Ypres and the medieval cloth industry in Flanders, 43-56.

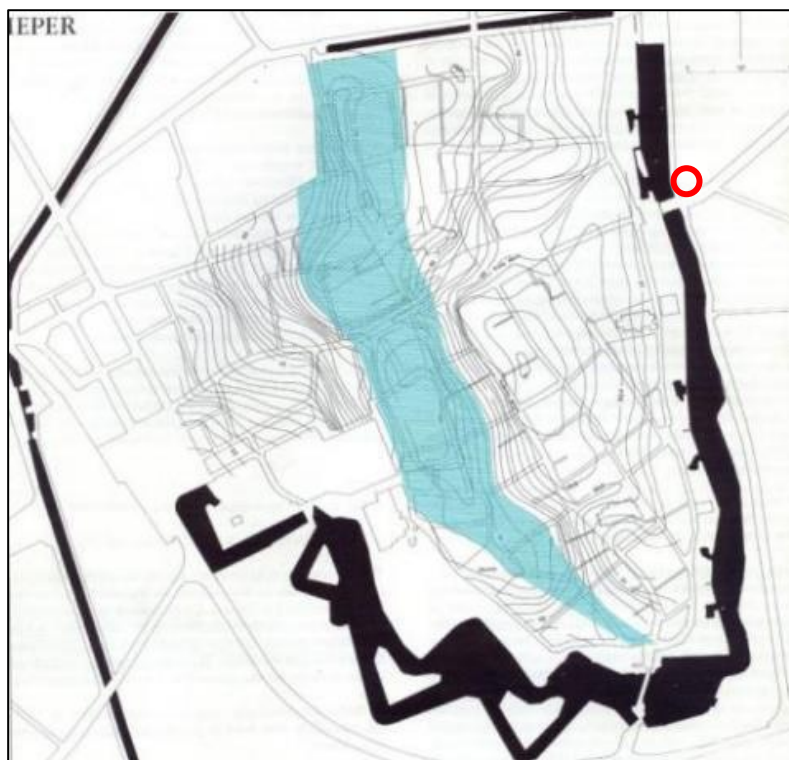
Toevalsvondst

76988	Toevalsvondst (2008); NK: 15 m 20^{ste} eeuw: verzamelpuut Onbepaald: oudere constructie. Het gaat waarschijnlijk om fundamenteen en niet om opgaande muren. De kaart van Sanderus geeft in de tuin een woning aan. Deze bakstenen constructie is in een boogvorm aangelegd en is gebouwd met herbruikte baksteen (zowel rood als geel) in verschillende formaten, waarvan er vele gebroken zijn. Later werd boven deze structuur ook nog een tuinmuurtje geplaatst met herbruikte stenen.
-------	---



1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

In 1988-1989 voerde toenmalig stadsarcheoloog Johan Termote een systematisch historisch-geografisch en -topografisch onderzoek van de binnenstad Ieper uit. Gegevens uit historische, iconografische, bouwhistorische en geofysische onderzoeken werden samengebracht en aangevuld met microtopografische gegevens en boorgegevens. Dit onderzoek leverde heel wat nieuwe gegevens op m.b.t. de ruimtelijke ontwikkeling van de binnenstad.



Figuur 32: Microtopografische kaart met aanduiding van het alluvium, het projectgebied is bij benadering aangeduid met een rode cirkel (Termote, 1990, fig.2).

De stad Ieper ontstond op de rechteroever van de rivier de Iepere, die ontspringt op de Lindenhoek ten zuiden van de Kemmelberg³. De vallei waarin de Iepere stroomde was aanvankelijk vrij nauw, maar ter hoogte van het Zaalhofplein en de huidige markt werd de vallei breder.⁴ Aan de oostzijde van deze vallei kwam een vlakke zandleemrug voor; vermoedelijk moet de vroegste bewoning hier gesitueerd worden.

De oudste vermelding van de *Villa Yprensis* gaat terug tot 1066, maar er zijn aanwijzingen dat de nederzetting teruggaat op een Karolingische *fiscus*.⁵ De kern van de *villa*, de *curtis*, lag in de bocht van de Iepere, nabij de kruising van de Elverdingestraat en de Lange- en Korte Meersstraat. De lokalisatie van de gracht rond de *curtis* en het aanpalende neerhof kon aan de hand van boringen vrij nauwkeurig bepaald worden. Vermoedelijk gaat de grafelijke motte, ten noorden van de markt, terug tot deze *curtis*.

³ CORNILLIE 1950, 19.

⁴ TERMOTE 1990, 68.

⁵ TERMOTE 1990, 68.



1. Curtis: centrum van de bedrijvigheid van de villa
2. Neerhof met de Sint-Maartenskerk
3. Sceudelgracht
4. Semi-circulair domein, omgeven door een gracht
5. Semi-circulaire portus rond de Sint-Pieterskerk
6. Sint-Jacobskerk
7. Het Zaalhof
8. Neerhof van het Zaalhof
9. Grafelijke motte

Figuur 33: Ieper tijdens de 11^{de} en 12^{de} eeuw (MUS, 1998, fig. 2). Het plangebied situeert zich in het noordoosten.

In de tweede helft van de 11^{de} eeuw bestaan twee duidelijke kernen: de grafelijke villa met als kern de motteversterking en de Sint-Maartenskerk en daarnaast de portus (handelsnederzetting) gesitueerd rond de Sint-Pieterskerk. De handelsnederzetting ontwikkelde zich in de loop van de 10^{de} eeuw en is reeds in 1127 verdedigd door een gracht. O. Mus beschrijft de interne structuur van de portus, waarvan de oppervlakte ca. 7 ha bedroeg.⁶ De handelsnederzetting was toegankelijk via 2 poorten: de Noordpoort (in de Rijselstraat ter hoogte van de Kliniek der Zwartzusters) en de Zuidpoort (in de Rijselstraat nabij de Beurzestraat). Ten westen van de Sint-Pieterskerk liep ter hoogte van de huidige Rijselsestraat, op de rand van de hoge zandleemrug, een noord-zuidverbinding die de handelsnederzetting in 2 zones verdeelde. In het westen situeerden zich de commerciële en de bestuurlijke elementen. Het gaat om het marktplein en quasi recht tegenover de kerk de molen, de kraan en het vleeshuis. Nabij de Ieperlee stonden de pakhuizen met een aanlegplaats voor kleine schepen aan het einde van de Tegelstraat.

De opgave van de grafelijke versterking ten voordele van het nieuwe handelscentrum leidt tot een conflict, dat uiteindelijk in het nadeel van de Sint-Pieters portus beslecht wordt.⁷ Aan de westzijde van de Iepere, in de onmiddellijke nabijheid van de Sint-Pieters portus, wordt een nieuwe grafelijke versterking opgericht. Deze vormt de kern van het latere Zaalhof.

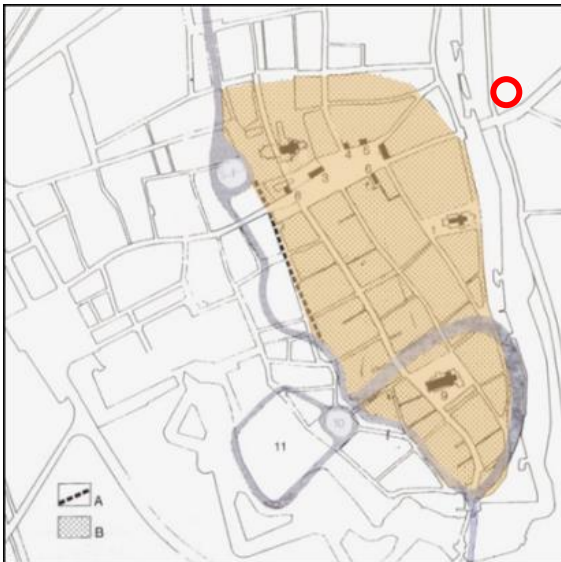
Tussen 1128 en 1324 breidt de stad Ieper zich sterk uit: de grote bloei van de lakenindustrie leidde tot een aanzienlijke bevolkingsgroei. In een eerste fase wordt de ruimte tussen de oorspronkelijke grafelijke versterking en de Sint-Pieters portus opgevuld, m.a.w. de terreinen ten oosten van de Iepere.⁸ Belangrijkste assen zijn het Schipleet aangelegd in het eerste kwart van de 12^{de} eeuw, de Rijselsestraat en de Meensestraat.

⁶ MUS 2010, 27-30.

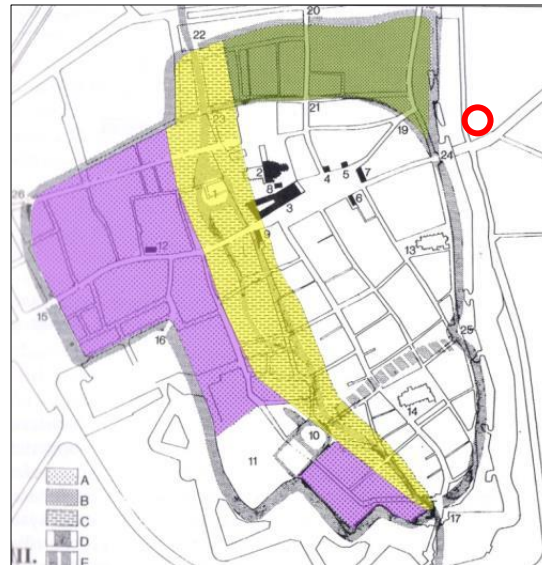
⁷ TERMOTE 1990, 68.

⁸ TERMOTE 1990, 68.





Figuur 17: Ieper tijdens het tweede kwart tot het einde van de 13^{de} eeuw. Het projectgebied situeert zich in het noordoosten van deze kaartuitsnede (Termote, 1990, fig. 3-II)



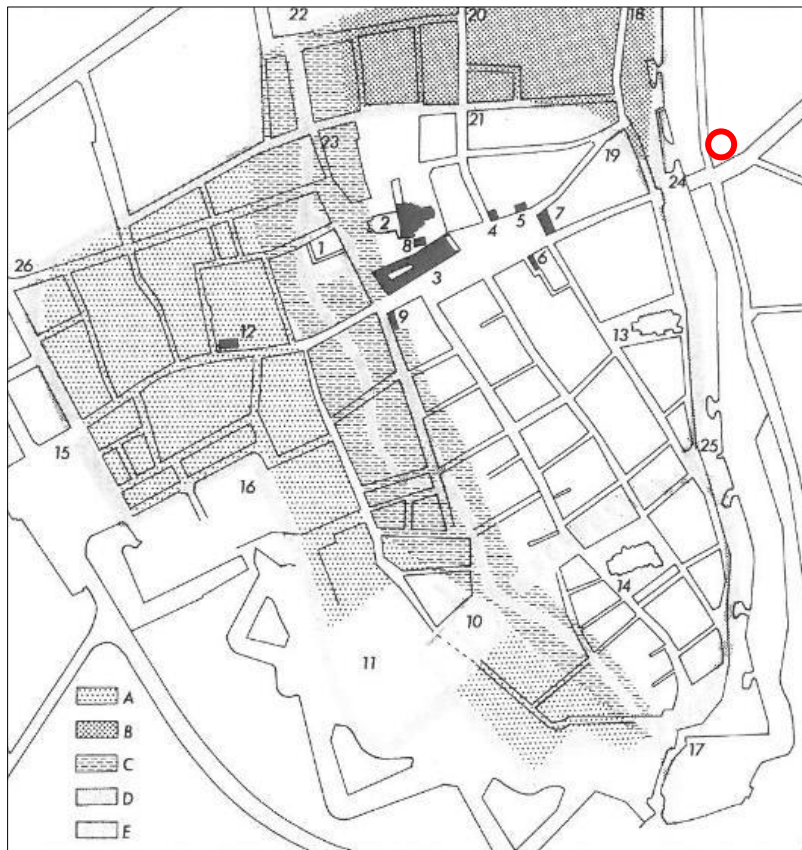
Figuur 18: Ieper tijdens de 13^e eeuw. Het projectgebied situeert zich in het noordoosten van deze kaartuitsnede (Termote, 1990, fig. 3-III)

In het eerste kwart van de 13^{de} eeuw worden ook de arealen ten westen van de Iepere verkaveld en geleidelijk ingenomen.⁹ Het gaat om de terreinen ten noorden van de Boterstraat, ten noorden en ten zuiden van het Zaalhof (paars). In de eerste helft van de 13^{de} eeuw wordt ook het alluvium van de Iepere bouwrijp gemaakt (geel). In de tweede helft van de 13^{de} eeuw, vermoedelijk nog voor 1285, wordt ook het gebied ten noorden van de Surmont de Volsberghe-sstraat en de H. Cartonstraat binnen de stadsverdediging opgenomen (groen).¹⁰ De verdediging bestond in deze fase uit aarden wallen; enkel de stadspoorten waren opgebouwd uit (bak)steen.¹¹

⁹ TERMOTE 1990, 68.

¹⁰ TERMOTE 1990, 68.

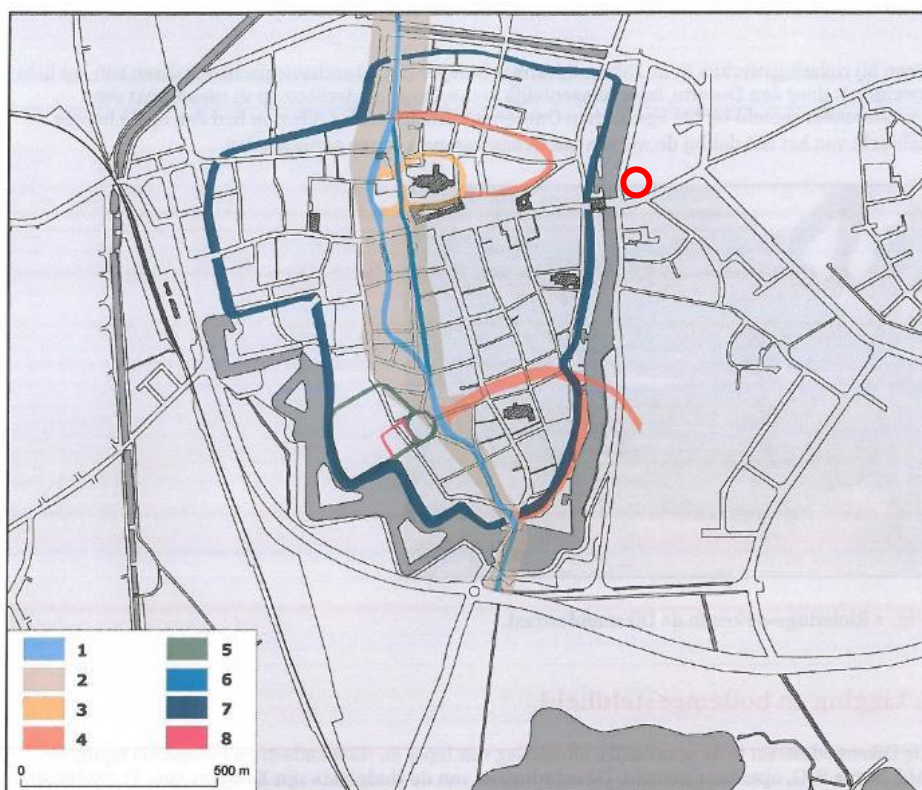
¹¹ TERMOTE 1992, 221-224.



Figuur 34: Ieper in de 13^{de} eeuw (Mus, 2010, 41).

- A. Stedelijk gebied, verkaveld en bewoond sinds het eerste kwart van de 13^{de} eeuw
- B. Stedelijk gebied, verkaveld en bewoond sinds het tweede kwart van de 13^{de} eeuw
- C. Bouwgrond gecreëerd door de ophoging van het terrein voor 1250
- D. Grachten gegraven tussen 1214 en 1300
- E. Opgehoogde grachten



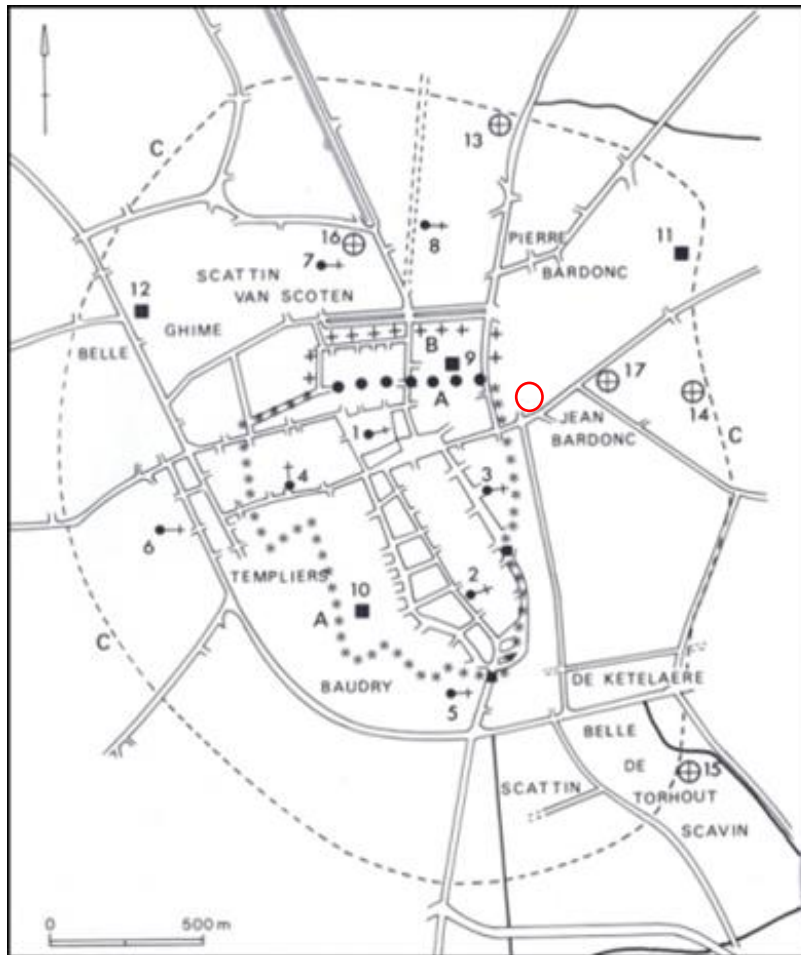


Figuur 35: De stadsontwikkeling van Ieper in de 11^{de}-13^{de} eeuw (DEWILDE 2015, 6). Legende: 1. Ieperlee; 2. Vallei van de Ieperlee, aangeplempt in 13A; 3. Sint-Maartensmotte en neerhof, 11B; 4. Omwalling van de Sint-Martinus en Sint-Pietersparochie (11de-12de eeuw). Het plangebied (rood) situeert zich buiten de stadskern.

Ook M. Dewilde situeert het plangebied buiten de omwalling van de eerste helft van de 13^{de} eeuw (DEWILDE 2015, 6). In het rapport dat opgemaakt werd n.a.v. de registratie van de Diksmuidepoort beschrijft M. Dewilde dat bij de omwalling van de stad in de eerste helft van de 13^{de} eeuw (vanaf 1214) een groter areaal werd ingenomen.¹² De noordelijke uitbreiding moet volgens hem niet als een aparte fase, beëindigd voor 1285, beschouwd worden, maar als een brede omwallingsbeweging (1214-1267).

Het onderzoeksterrein situeert zich op basis van bovenstaande reconstructiekaarten precies buiten de historische stadskern van Ieper.

¹² DEWILDE 2015.



Figuur 36: Ieper en buitenwijken tijdens de 13^{de} eeuw (Mus, 1998, figuur 4).

Het plangebied situeert zich voor 1383 ter hoogte van de zogenaamde buitenparochies van Ieper, meer bepaald binnen de parochie *Jean Bardonc*. Zoals gesteld had Ieper zich tegen het einde van de 12^{de} eeuw ontpopt als dé textielhoofdstad van Vlaanderen. Ook gedurende de 13^{de} eeuw bleef die economische groei zich manifesteren in stadsuitbreiding, maar vanaf het midden van de eeuw vooral buiten het keurslijf van de omwalling, want de binnenstad bleek volgebouwd. Hierop ontstonden de buitenwijken met nieuwe parochiekerken. Er is binnen het plangebied dus een zekere verwachting naar bewoningssporen uit de volle middeleeuwen.

In 1383 vond het beleg van Ieper plaats, die een culminatiepunt vormde in een voor Ieper zeer gewelddadige 14^{de} eeuw. Deze belegering door de Engelsen en de Gentenaars (in het kader van de spanningen met Frankrijk) sloot een fase uit de Ieperse geschiedenis af. De schade aan de stad en de omgeving was enorm. De buitenwijken, die in 1303 nochtans met *uiterste vesten* waren omgeven, werden totaal verwoest. Omdat de heropbouw van deze wijken door de graaf van Vlaanderen, de Franse koning en het stedelijk patriciaat verboden werd, werden ca. 350 volders en ca. 800 wevers verplicht om zich binnen de stadsmuren te vestigen. Op die manier kon de productie van het laken efficiënter gecontroleerd worden en werd de productie van goedkoop laken onmogelijk gemaakt.



1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

Op het plan van Guillaume Du Thielt is duidelijk te zien dat het plangebied zich ter hoogte van de eerste stadsomwalling situeert. Deze oudste stadsgracht die dateert uit 1213-1214 werd gerealiseerd onder auspiciën van gravin Johanna van Constantinopel en Ferrand. Ze bestond uit een dubbele gracht met achterliggende aarden wal. Het terrein situeert zich binnen de zogenaamde buitenparochies van Ieper. Nabij het plangebied is tevens een invalsweg richting de stadskern weergegeven. Bij het beleg van Ieper (1383) werden de buitenparochies met de grond gelijk gemaakt.



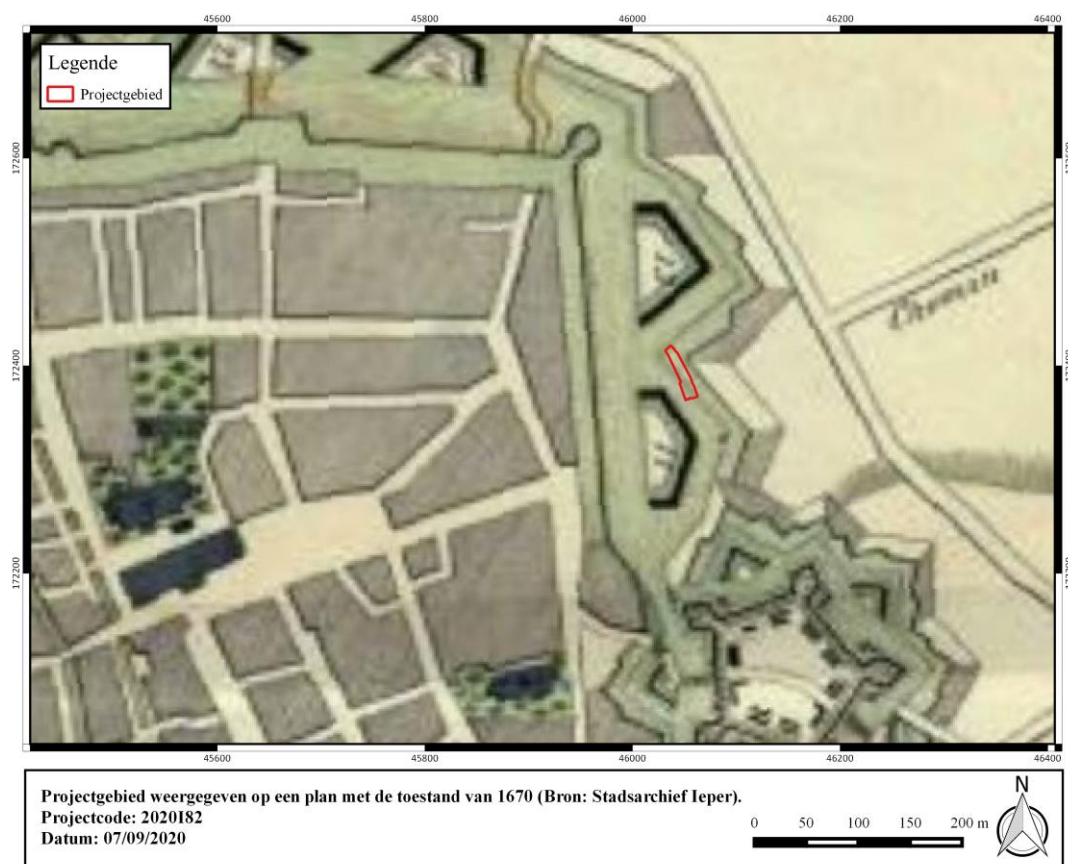
Figuur 37: Projectgebied bij benadering weergegeven op het plan van Guillaume Du Thielt, 1383 (Bron: Stadsarchief Ieper).

De Spanjaarden bouwden in 1578 een groot aantal ravelijnen buiten de stadsmuren en anno 1670 was de vesting Ieper al aanzienlijk uitgebreid. Het plangebied situeert zich ter hoogte van een gracht rondom een ravelijn.

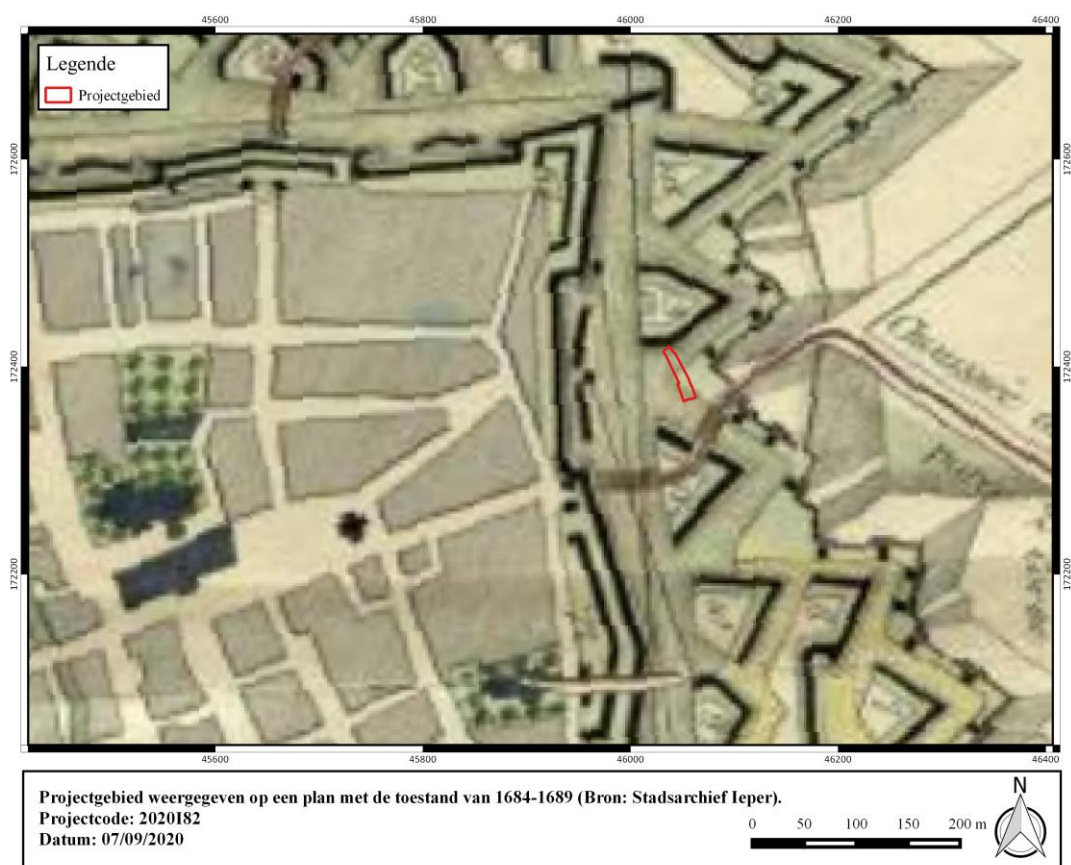
In 1678, tijdens één van zijn vele oorlogen, belegerde en veroverde Lodewijk XIV de stad. Meteen ging de Franse ingenieur, Sébastien Le Prestre de Vauban, aan het werk en ontwierp voor Ieper een vernieuwde versterking volgens het moderne gebastioneerde systeem.

Om de stad Ieper te versterken werkte Vauban drie projecten uit, enkel de eerste twee werden uitgevoerd. Het eerste project behelsde het behoud van de bestaande, hoofdzakelijk

Bourgondische omwalling zoals die door de Spanjaarden werd achtergelaten; Langs de buitenkant voorzag hij drie hoornwerken, twee contregardes en een ruim aantal lunetten. Rondom het geheel werd een bedekte weg met traversen en glacis aangelegd. In 1684 was het eerste project voltooid. Het plangebied situeert zich ook hier nog steeds ter hoogte van een gracht rondom een ravelijn.



Figuur 38: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1670 (Bron: Stadsarchief Ieper).

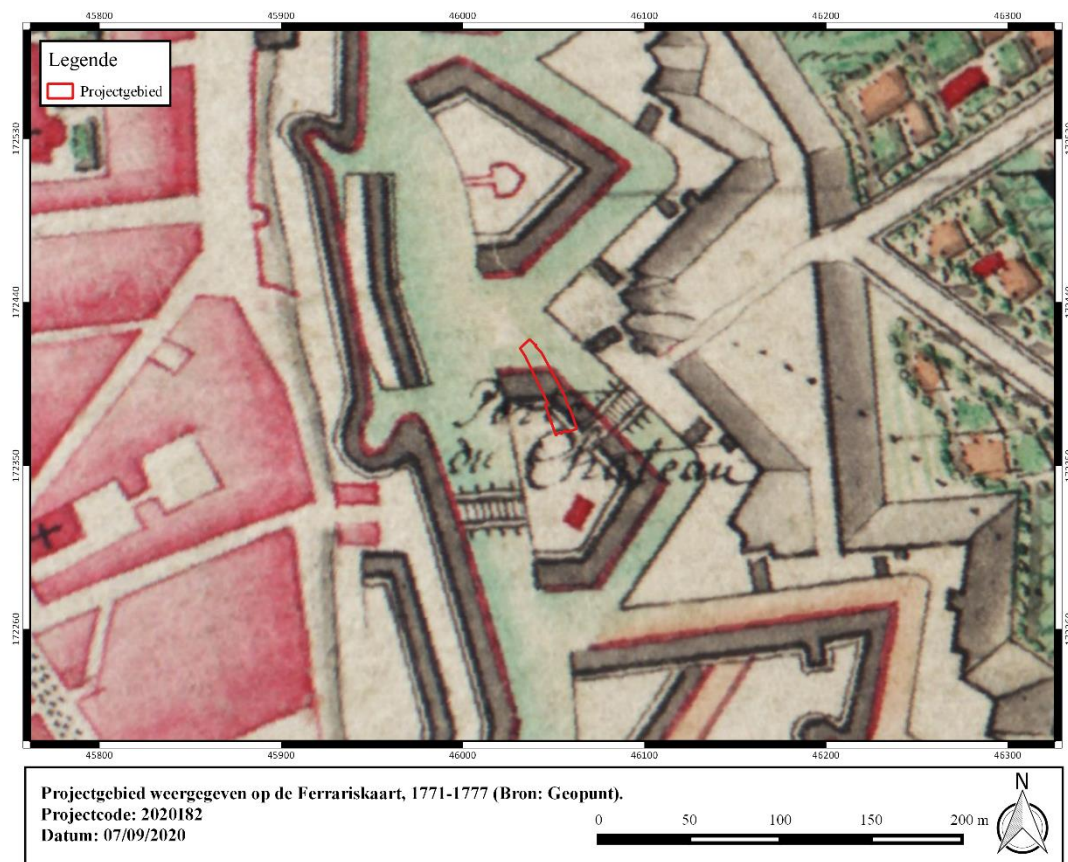


Figuur 39: Projectgebied weergegeven op een plan met de toestand van 1684-1689 (Bron: Stadsarchief Ieper).

De Fransen bleven 34 jaar meester van de stad. In 1713, na lang onderhandelen, werd de stad Oostenrijks, maar met een speciaal statuut. Ieper maakte deel uit van de Barrièresteden die eventuele Franse agressies naar het noorden in toom moesten houden. Ieper behoorde bij de Oostenrijkse Nederlanden, het militaire gezag berustte bij de Nederlanders. Ook na de Franse bezetting ondergingen de Ieperse vestingen herhaaldelijk gedaantewisselingen. Opvallend is de toevoeging van een vooruitgeschoven versterkte positie tussen het hoornwerk ten noorden en ten westen van de stad. Op de Ferrariskaart is te zien dat het onderzoeksgebied zich bevindt ter hoogte van een omgrachte ravelijn die dekking moet bieden aan de 'Porte du Chateau'.

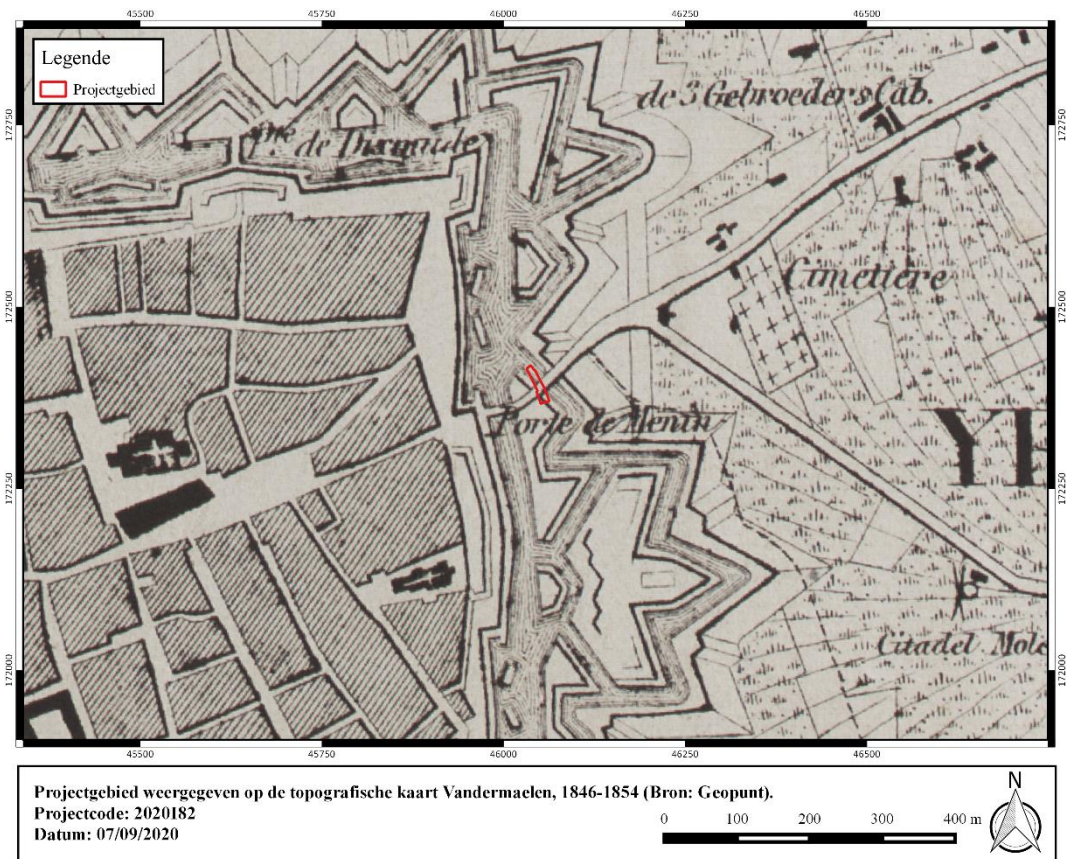


Figuur 40: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).



Figuur 41: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

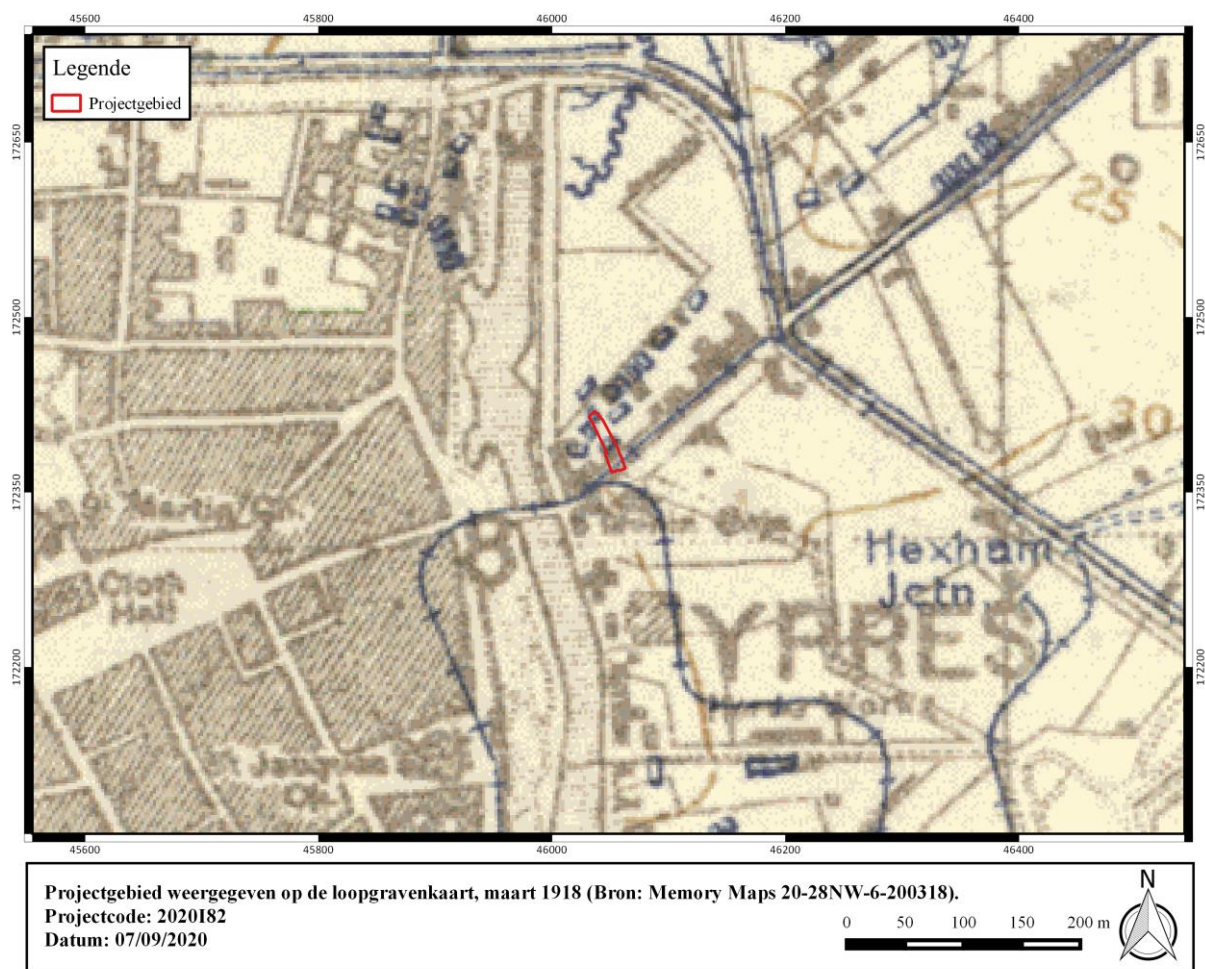
Omwille van de enorme kostprijs gaf Jozef II opdracht om de vesting te ontmantelen. Vanaf 1794 begon echter een nieuwe Franse overheersing die zou duren tot 1814. De nederlaag van Napoleon in Waterloo hertekende de kaart van Europa en Ieper werd na het verdrag van Wenen onderdeel van het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Onder het Hollandse bewind kreeg Ieper weer een strategische rol. De versterkingen werden grondig hersteld en vernieuwd. De Hollanders bouwden met gele bakstenen, terwijl Vauban indertijd de lokale, roodbakkende klei gebruikte. Tot 1830 werd doorgewerkt om de vesting Ieper te herstellen. Op de Vandermaelenkaart is de toestand waar te nemen van de periode van de Hollandse versterking. Het plangebied valt samen met een gracht. Vermoedelijk is het projectgebied iets noordelijker te situeren, grenzend aan de weg die hier doorheen de onderzoekzone gaat.



Figuur 42: Projectgebied weergegeven op de Vandermaelenkaart, 1846-1854 (Bron: Geopunt).

Gedurende de Eerste Wereldoorlog kent de stad Ieper nagenoeg een totale verwoesting, hoewel ze buiten de frontlijn lag. Ter hoogte van Ieper vormde de noord-zuid-frontlijn een deels om de stad lopende oostelijke bocht, de zogenaamde 'Ypres Salient'. Dit gebied vormde samen met de IJzer het kernstuk van de stellingoorlog. Ieper werd als belangrijk knooppunt van het door de geallieerden ingenomen hinterland het doelwit van groots opgezette Duitse aanvallen. Na de Lenteoffensieven in 1918 schoof het front gevaarlijk op richting Ieper en werd de WO I-infrastructuur rondom de stadskern gevoelig uitgebreid.

Gelet op de ligging van het plangebied nabij het front werd overwogen een luchtfotografische studie toe te voegen aan de archeologienota. Hiertoe werd contact opgenomen met Dr. Birger Stichelbaut (UGent). De luchtfoto's geven echter geen structuren weer binnen de projectgrenzen. Op een loopgravenkaart van maart 1918 zijn binnen de projectgrenzen een aantal barakken waar te nemen. Langs de noordzijde van de Frenchlaan loopt een smalspoor.



Figuur 43: Projectgebied weergegeven op de loopgravenkaart, maart 1918 (Bron: Memory Maps 20-28NW-6-200318).

1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied weer voor de laatste decennia. Het beeld op de orthofoto uit 1971 is te onduidelijk om heldere uitspraken te maken over het bodemgebruik. De situatie op de orthofoto uit 1990 komt overeen met de huidige toestand. Op heden is ca. 220 m² bebouwd. Het betreft een tuinberging in het noorden, twee serres centraal en een woning en garages in het zuiden van het plangebied. Ter hoogte van de woning is een kelder aanwezig over een oppervlakte van 27 m² met een diepte van maximaal 2,5 m-mv. Daarnaast is ca. 30 m² ingenomen door een verhard paadje. Het overige gedeelte is in gebruik als groenzone.



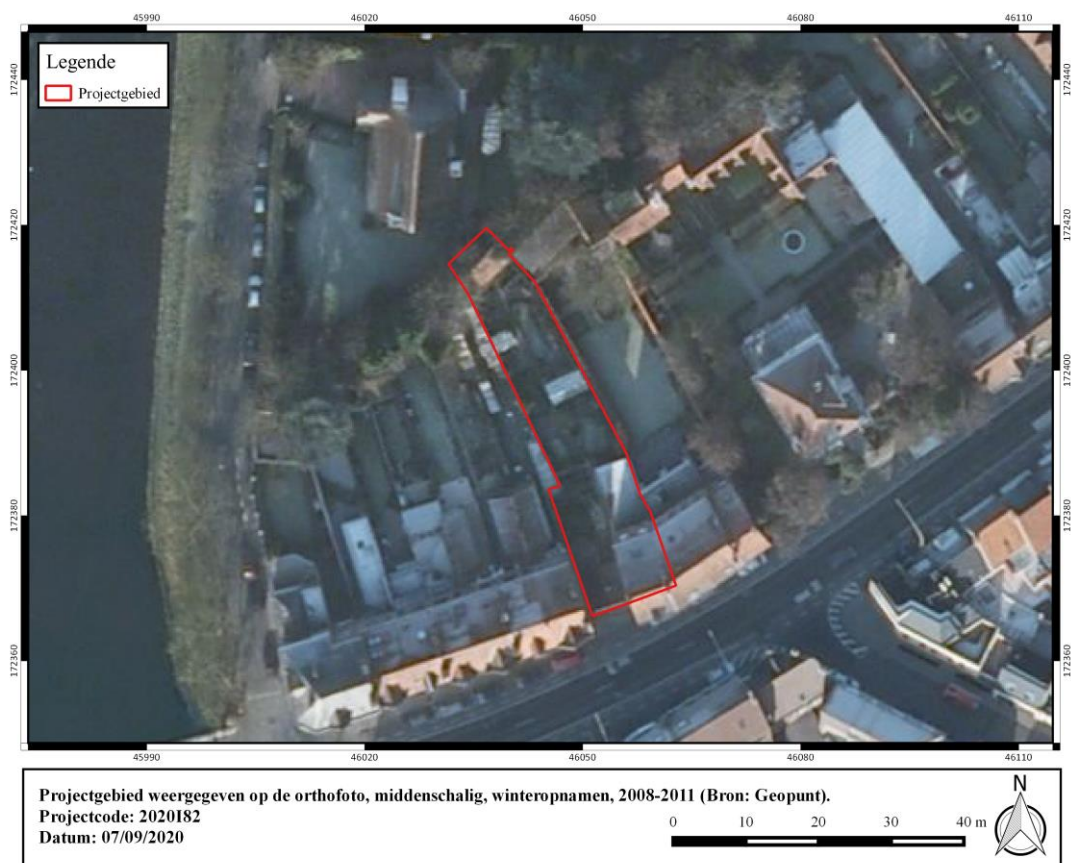
Figuur 44: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).



Figuur 45: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1990 (Bron: Geopunt).



Figuur 46: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).



Figuur 47: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).



Figuur 48: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2015 (Bron: Geopunt).



Figuur 49: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

De opdrachtgever plant de verbouwing van een bestaand pand met kelder en de heraanleg van de buiteninfrastructuur ter hoogte van Frenchlaan 15 te Ieper. Het projectgebied wordt heden ingenomen door een gebouw aan de straatzijde met achterliggende tuin. Een deel van de aanwezige infrastructuur wordt in het kader van de geplande ontwikkeling gesloopt.

Ieper is ontstaan langs het alluvium van de Ieperlee. Het onderzoeksgebied is gelegen op de rechteroever van het alluvium, op de overgang met de oostelijk gelegen heuvelkam. Ten noorden van het onderzoeksgebied stroomt de Bellewaerdebeek. Ten westen van het onderzoeksgebied bevindt zich de Kasteelgracht, een onderdeel van de oudere stadsgracht. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen. De bodemkaart geeft geen informatie weer met betrekking tot de bodemopbouw en bewaringstoestand van ondergronds erfgoed. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is een groot polygoon 'opgehoogde gronden' aangeduid.

Cartografische bronnen situeren het plangebied ten oosten van het historisch centrum van Ieper. Het onderzoeksgebied is gelegen net ten noordoosten van de huidige Menenpoort, in de buitenparochies van het middeleeuwse Ieper die werden omsloten door de tweede omwalling of 'Ueterste Veste'. Deze buitenwijken en bijhorende omwalling worden tijdens het beleg van Ieper in 1384 grotendeels vernield. Het patriarchaat zag hierin de kans schoon om de middeleeuwse lakennijverheid te centraliseren en meer controle te verwerven over de productiemiddelen waardoor de buitenwijken werden opgegeven en nooit herbouwd. Er kan aldus niet uitgesloten worden dat zich nog resten van bewoning of andere activiteiten in deze opgegeven buitenparochies zijn bewaard in de ondergrond. Op jongere bronnen is te zien dat in de 17^e eeuw ter hoogte van het onderzoeksgebied de stadsversterking is gerealiseerd. Op de Ferrariskaart is te zien dat het onderzoeksgebied zich bevindt ter hoogte van een omgrachte ravelijn die dekking moet bieden aan de 'Porte du Chateau'. Het is pas op de 19^e-eeuwse Vandermaelenkaart dat de stadspoort aangeduid wordt met 'Porte de Menin'. Tijdens de Eerste Wereldoorlog wordt de Duitse opmars tot staan gebracht ten oosten van de stad. De frontlijn loop in een bocht omheen de stad en wordt doorgaans de 'Ieperboog' genoemd, een uitstulping of saillant op de frontlinies. De stad vormt het logistieke sleutelpunt van de Britse troepen die de linies ten oosten van de stad bemannen. Tijdens het Duitse lenteoffensief van 1918 komt de frontlinie gevaarlijk dicht bij de stad te liggen waardoor defensieve infrastructuur aan een sneltempo wordt uitgebouwd. Op een loopgravenkaart van maart 1918 zijn binnen de projectgrenzen een aantal barakken waar te nemen. Langsheen de noordzijde van de Frenchlaan loopt een smalspoor.

Doorheen de orthofotosequentie is weinig evolutie op te merken. De huidige toestand is reeds herkenbaar op het oudste luchtbeeld. De impact van de huidige infrastructuur op het bodemarchief is ongekend.

Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied werden bij vlakdekkend onderzoek in 2012 reeds resten van de Vaubanversterking onderzocht. Hierbij werden ook stoffelijke resten van paarden aangesneden die naar alle waarschijnlijkheid dateren uit WOI. Waarnemingen bij onderzoek ten westen van het projectgebied, binnen de historische stadskern van Ieper, betreffen hoofdzakelijk laatmiddeleeuwse resten van bewoning en andere infrastructuur. Vanwege de belangrijke positie die de stad innam tijdens WOI moet eveneens rekening gehouden worden met de aanwezigheid van militair erfgoed.

Concreet dient ter hoogte van het onderzoeksgebied uitgegaan te worden van een trefkans inzake archeologisch erfgoed. De verwachting bestaat hoofdzakelijk uit resten van de



vroegmoderne stadsversterking en militair erfgoed uit WOI. Resten uit oudere perioden kunnen evenwel niet uitgesloten worden. Hoewel het terrein op een gunstige locatie gelegen is met betrekking tot de aanwezigheid van jager-verzamelaars wordt de kans op kenniswinst bij verder onderzoek in functie van artefacten als zeer beperkt ingeschat. Ter hoogte van het onderzoeksgebied zijn stadversterkingen aangelegd waardoor het weinig waarschijnlijk is dat nog artefacten in-situ zijn bewaard. De meest geschikte onderzoeksmethode met betrekking tot de geschetste verwachting is een proefsleuvenonderzoek.



2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DEWILDE M. 2015, Vondstmelding in de Diksmuidestraat in Ieper, (Ieper, Prov. West-Vlaanderen), Onderzoeksrapporten Agentschap Onroerend Erfgoed, 20.

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

CORNILLIE J., *Ieper door de eeuwen heen*, Ieper, 1950.

MUS O. 1997, *Het Beleg van Ieper in 1383. De vernietiging van de buitenwijken en integratie van de bewoners van deze wijken in de binnenstad*, in: *Gidsenkroniek Westland*, 35-1, 19-37.

MUS O. 1998, *L'évolution de la ville d'Ypres depuis l'origine jusqu'à 1400*, in: DEWILDE M., ERVYNCK A. & WIELEMANS A. (eds.), *Ypres and the Medieval Cloth Industry in Flanders. Archaeological and Historical Contributions*, 43-56.

MUS O. 2010, *De Geschiedenis van de Middeleeuwse grootstad Ieper: Van Karolingische villa tot de destructie in 1914*, 92 p.

Stadsarchief Ieper. 2007. *Vauban en de Ieperse vestingen*, 60 p.

Stichelbaut, B. 2020. CHAL-Rapport 119 – Ieper Rustenhove, Universiteit Gent, 16 p.

TERMOTE J. 1990, Het stadsarcheologisch onderzoek te Ieper in 1988-1989, in: *Westvlaamse archaeologica*, jg. 6, afl. 3, pp. 65-78.

VAN RANST, E. & SYS, C. 2000. *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen*. Universiteit Gent.